

Ollikainen Paula

Varhaiskasvatuksen opettajien kertomuksia oman persoonallisuuden vaikuttamisesta työhön

Pro gradu-tutkielma

KASVATUSTIETEIDEN TIEDEKUNTA

Kasvatustieteiden maisteri, erityisesti varhaiskasvatus

Oulun yliopisto

Kasvatustieteiden tiedekunta

Varhaiskasvatuksen opettajien kertomuksia oman persoonallisuuden vaikuttamisesta työhön
(Paula Ollikainen)

Pro gradu-tutkielma, 66 sivua, 1 liitesivua

Toukokuu 2023

Tässä Pro gradu- tutkielmassa tutkittiin varhaiskasvatuksen opettajien kertomuksia oman persoonallisuutensa vaikuttavuudesta varhaiskasvatuksen opettajan työhön. Tutkielma toteutettiin vuosina 2021–2023. Tutkielman tutkimuskysymys oli: Miten varhaiskasvatuksen opettajat kertovat persoonallisuuden vaikuttavan työhön?

Tutkielman aihetta lähestyttiin persoonallisuuden ja varhaiskasvatuksen opettajan työnkuvan näkökulmasta. Tavoitteena oli selvittää, miten persoonallisuus vaikuttaa varhaiskasvatuksen opettajan työhön. Kokivatko haastatteluun osallistuneet varhaiskasvatuksen opettajat persoonallisuutensa vaikuttavan siihen, kuinka he tekevät työtänsä ja tulkitsevat esimerkiksi varhaiskasvatuksensuunnitelman perusteita ja varhaiskasvatustilaa? Lisäksi tavoitteena oli selvittää varhaiskasvatuksen opettajien kertomuksista, kuinka he kuvailivat itseensä varhaiskasvatuksen opettajana ja mitä he ajattelivat siitä, saako persoonallisuus näkyä heidän työssään.

Tutkielman aineisto kerättiin haastattelemalla neljää varhaiskasvatuksen opettajaa keväällä 2022. Laadullinen narratiivinen aineisto analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin perusteella löydettiin, että varhaiskasvatuksen opettajat kokivat persoonallisuutensa vaikuttavan vääjäämättä jollain tapaa siihen, miten he toteuttivat työtään. Persoonallisuuden koettiin vaikuttavan esimerkiksi varhaiskasvatusta ohjaavien lakien ja asiakirjojen muodossa, joiden tulkitsemiseen vaikuttivat omat persoonalliset lähtökohdat, ajatukset ja vahvuudet. Persoonallisuudesta koettiin olevan hyötyä varhaiskasvatuksen opettajan työssä ja työntekeä koettiin melko vaikeaksi, jos omaa persoonallisuuttaan ei saisi näyttää. Ajatus persoonallisuuden liiallisesta piilottamisesta nähtiin työhyvinvointikysymyksenä. Kertomuksista selviää kunnioitus varhaiskasvatusta ohjaavia lakeja ja asiakirjoja kohtaan. Kunnioitus näyttäytyi esimerkiksi sillä, että mitään varhaiskasvatuksen osa-aluetta ei kerrottu jätetyn täysin pois varhaiskasvatuksen opettajien suunnittelema ja toteuttamasta toiminnasta. Katsomuskasvatus koettiin kertomusten perusteella yhteisesti haastavaksi toteuttaa varhaiskasvatuksen kontekstissa.

Tutkielman luotettavuutta edistettiin kuvaamalla läpinäkyvästi tutkielman eri vaiheita.

Avainsanat: Varhaiskasvatus, varhaiskasvatuksen opettajan työ, persoonallisuus, persoonallisuus työssä.

Sisältö

1	Johdanto	5
2	Teoreettinen viitekehys	7
2.1	Varhaiskasvatusta ohjaavat lait ja asiakirjat	7
2.2	Varhaiskasvatuksen opettajan työnkuva ja persoonallisuus	12
2.2.1	<i>Varhaiskasvatuksen opettajan työnkuva</i>	12
2.2.2	<i>Persoonallisuus</i>	15
2.3	Varhaiskasvatuksen opettajan ammattietikka	17
3	Tutkimuksen toteutus	21
3.1	Tutkimuskysymys	21
3.2	Laadullinen kerronnallinen tutkimus	21
3.3	Kuvaus aineistosta ja sen keruusta.....	24
3.4	Aineiston analyysi.....	27
3.4.1	<i>Sisällönanalyysi vaihe vaiheelta</i>	28
4	Tutkielman tulokset	32
4.1	Miran tarina	32
4.2	Ainon tarina.....	38
4.3	Sofian tarina	42
4.4	Jennin tarina	44
4.5	Varhaiskasvatuksen opettajien kertomuksia persoonallisuuden vaikuttamisesta työhön	48
5	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	55
6	Pohdinta	59
	Lähteet	62

1 Johdanto

Pro gradu-tutkielmassani tutkin varhaiskasvatuksen opettajien kertomuksia heidän oman persoonallisuutensa vaikuttamisesta varhaiskasvatuksen opettajan työhön. Aihe on ollut esillä omalla työpaikallani sekä opiskelukavereideni keskuudessa, joka herätti minussa mielenkiinnon aiheen tutkimiseen. Olen ollut useasti sellaisissa keskusteluissa mukana, joissa kuulen eri päiväkotien varhaiskasvatuksen opettajien toteuttavan varhaiskasvatusta todella eri tavalla. Poikosen ja Salmisen (2022) mukaan varhaiskasvatus on suunnitelmallista toimintaa, jonka tulee tukea lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä kehitystä ja kasvua. ”Laadukkaan ja yhtenäisen varhaiskasvatuksen toteuttamista ja arviointia puolestaan säätelee ja ohjaa ajassa elävä opetussuunnitelma” (Poikonen & Salminen, 2022). Tutkielmani tavoitteena oli selvittää, kokevatko varhaiskasvatuksen opettajat oman persoonallisuutensa vaikuttavan työhönsä ja millä tavoin. Tutkielmassa tarkastelin myös heidän kertomuksiaan omasta persoonallisuudestaan.

Teoreettisessa viitekehyksessä käsittelin varhaiskasvatusta ohjaavia lakeja ja asiakirjoja, varhaiskasvatuksen opettajan työnkuvaa ja persoonallisuutta sekä ammattietiikkaa. Edellä mainitut käsitteet olivat kummunneet varhaiskasvatuksen opettajien kertomuksista. Tutkielmassani selvitettiin, miten varhaiskasvatuksen opettajat kokivat oman persoonallisuutensa vaikuttavan lakien ja asiakirjojen tulkitsemiseen sekä näiden pohjalta toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen. Kronqvistin (2017) mukaan ”hyvä ja laadullinen varhaiskasvatus edellyttää tietämystä ja näkemystä siitä, miksi ja miten varhaiskasvatus toteutetaan” (Kronqvist, 2017, s. 10).

Tutkimuksen toteutuksessa esittelin tutkimusmenetelmän, tutkimuskysymyksen ja perustelin tehtyjä valintoja. Tutkimusmenetelmäni oli laadullinen tutkimus, jossa sovelsin narratiivista lähestymistapaa aineistoni keräämisessä. Narratiivinen aineistoni oli voimakkaasti aineistolähtöinen ja analysoin sen sisällönanalyysin keinoin. Tutkielmani aineiston keräsin haastattelemalla neljää varhaiskasvatuksen opettajaa. He olivat olleet varhaiskasvatuksen opettajan työssä 1,5–7 vuotta. Kerronnallisuus oli merkittävässä osassa tutkielmani suunnittelua, toteutusta ja arviointia. Tutkielmani kerronnallinen näkökulma mahdollisti jokaisen varhaiskasvatuksen opettajan oman tarinan kertomisen. Tämän vuoksi koin kerronnallisuuden luontevaksi tavaksi tutkia varhaiskasvatuksen opettajan persoonallisuuden vaikuttamista työhön.

Tutkielman tuloksissa esittelin jokaisen tutkielman tekoon osallisuneen varhaiskasvatuksen opettajan oman tarinan sekä tein yhteenvetoa heidän kertomuksistaan. Vastasin tutkimuskysymykseeni, joka oli: **Miten varhaiskasvatuksen opettajat kertovat persoonallisuuden vaikuttavan työhön?** Kertomukset osoittivat, että varhaiskasvatuksen opettajat kokivat oman persoonallisuutensa vaikuttavan työhönsä jollain tapaa. Persoonallisuuden koettiin vääjäämättä näkyvän työssä ja se oli kertomuksien mukaan myös sallittua. Kertomuksista ilmeni, että varhaiskasvatuksen opettajan tulisi kuitenkin aina muistaa työtä ohjaavat lait ja asiakirjat. Varhaiskasvatuksen opettajien kertomuksista oli pääteltävissä, että osa ajatteli vahvemmin oman persoonallisuuden näkyvän esimerkiksi varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tulkitsemisessa kuin toiset.

Tutkielman luotettavuus ja eettisyys luvussa pohdin aineistoni luotettavuutta sekä esittelin, millä tavoin olen pyrkinyt siihen. Tutkielmani luotettavuuden tarkasteluun olin käyttänyt Sarajärven ja Tuomen (2018) luomaa tutkijan listaa, jonka avulla pystyin tarkastelemaan oman tutkielmani luotettavuutta ja eettisyyttä. Pyrin säilyttämään varhaiskasvatuksen opettajien anonymiteetin muun muassa keksimällä heille uudet nimet. Pyrin esittelemään jokaisen haastatteluun osallistuneen kertomuksen sellaisena, kun se oli minulle haastatteluhetkellä kerrottu. Välittelin tietoisesti johdattelemasta varhaiskasvatuksen opettajien kertomuksia liikaa.

Pohdinnassa tarkastelin omaa tutkielmaani jälkikäteen ja pohdin siitä nousseita ilmiöitä ja ajatuksia. Kävin läpi tutkielmani teon edetessä kohdanneita vaikeuksia sekä pohdin myös mahdollisia jatkotutkimuksia.

2 Teorettinen viitekehys

Pro gradu- tutkielmani käsitteli varhaiskasvatuksen opettajien kertomuksia heidän oman persoonallisuutensa vaikuttamisesta siihen, miten he toteuttavat varhaiskasvatuksen opettajan työtä. Teoreettisessa viitekehyksessä tuotiin ilmi varhaiskasvatuksen opettajien kertomuksista ilmenneitä käsitteitä, joiden näin tutkielman tekijänä vaikuttavan jollain tapaa kertomusten taustalla. Esittelin varhaiskasvatusta ja sen toteuttamista esittelevät lait ja asiakirjat, jotka antavat pohjan sille, mikä on niin sanottu ideaalinen varhaiskasvatus ja mihin jokaisen varhaiskasvatusta tuottavan tahon ja varhaiskasvatuksen ammattilaisen tulee pyrkiä. Näin lukija voi saada kattavamman kuvan siitä, mitä varhaiskasvatuksella tarkoitetaan Suomessa ja mitä sen odotetaan olevan. Koska tutkielmani liittyi olennaisesti varhaiskasvatuksen opettajan rooli ja persoonallisuus, on niiden käsitteet esitelty. Varhaiskasvatuksen opettajien kertomusten perusteella ammatin taustalla oli nähtävissä myös ammattieettiset pohdinnat, joista tarkemmin luvussa 4. Taustalla näyttäytyvien arvojen vuoksi käsittelin viitekehyksessä myös varhaiskasvatuksen opettajan ammattietiikkaa.

2.1 Varhaiskasvatusta ohjaavat lait ja asiakirjat

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan suunniteltua ja tavoitteellista opetuksen, kasvatuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jonka pääpainona on pedagogiikka (OPH, 2022, s. 8). Erola-Pennanen, Koivulan ja Siippaisen (2022) mukaan lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen ja se nähdään olennaisena ja merkityksellisenä osana valtaosan arkea ja elämää. Varhaiskasvatus vaikuttaa monipuolisesti lasten oppimiseen, hyvinvointiin sekä antaa lapselle mahdollisuuden osallisuuteen, vaikuttamiseen ja yhteisöllisyyden kokemukseen. (Erola-Pennanen, Koivula & Siippainen, 2022). Varhaiskasvatusta voidaan järjestää esimerkiksi kunnallisessa tai yksityisessä päiväkodissa, avoimessa päiväkodissa tai perhepäivähoidossa. Varhaiskasvatuslaki (540/2018) velvoittaa kuntia järjestämään varhaiskasvatusta lähellä palvelun käyttäjiä samalla huomioiden asutuksen sijainti sekä liikenneyhteydet. Päiväkodit ovat auki paikallisen tarpeen mukaan (Finlex, 540/2018). Varhaiskasvatusta ohjaa erilaiset lait ja asiakirjat, kuten valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma, lapsen oma varhaiskasvatussuunnitelma sekä varhaiskasvatuslaki. Lait ja asiakirjat toimivat niin

sanottuina raameina varhaiskasvatuksen opettajalle sekä muulle henkilöstölle, joiden perusteella he toteuttavat omaa työtänsä laadukkaan varhaiskasvatuksen toteuttamiseksi.

Varhaiskasvatustilanne

Erola-Pennanen, Koivulan ja Siippaisen (2022) mukaan suomalainen varhaiskasvatus on kokenut viime vuosien aikana suuren muutoksen. Varhaiskasvatus on kohdannut poliittisia ja rakenteellisia muutoksia, kuten esimerkiksi varhaiskasvatuksen sijoittaminen opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnon alle vuonna 2013, myös varhaiskasvatustilanne on uudistettu (540/2018). Uudistukset ovat selkeyttäneet varhaiskasvatuksen asemaa yhteiskunnassa sekä vakiinnuttanut kasvatustilanne ja koulutusjärjestelmää sekä elinikäistä oppimista. Varhaiskasvatustilanne koetaan saaneen enemmän ansaitsemaansa arvostusta ja valtaa yhteiskunnassamme (Erola-Pennanen, Koivula & Siippainen, 2020). Varhaiskasvatustilanne määrää, millaista varhaiskasvatustilanne tulee olla Suomessa. Laki koskee kaikkia varhaiskasvatustilanne järjestäviä tahoja sekä varhaiskasvatustilanne ammattilaisia. Varhaiskasvatustilanne (540/2018) säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatustilanne, varhaiskasvatustilanne tuottamisesta ja järjestämisestä sekä varhaiskasvatustilanne tietovarannosta (Finlex, 540/2018). Varhaiskasvatustilanne suunnitelman perusteiden (2022) ja Erola-Pennanen, Raittilan ja Vuorisalon (2022) mukaan varhaiskasvatustilanne alleviivaa pedagogiikan painoarvoa sekä varhaiskasvatustilanne opettajien pedagogista vastuuta (OPH, 2022, s. 18 & Erola-Pennanen, Raittila & Vuorisalo, 2022).

Varhaiskasvatustilanne (540/2018) määrittää, että varhaiskasvatustilanne tulee tukea lapsen ikä- ja kehitystason mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia. Varhaiskasvatustilanne tulee tukea oppimisen edellytyksiä sekä kehittää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista. Tavoitteena on toteuttaa monipuolista pedagogista toimintaa leikin, liikkumisen, taiteen ja kulttuuriperintöön perustuen. Varhaiskasvatustilanne on taattava lapsille kehittävä, oppimista edistävä sekä turvallinen ja terveellinen oppimisympäristö. Lasten kanssa toimiminen tulee olla lasta kunnioittavaa ja vuorovaikutussuhteiden tulee olla mahdollisimman pysyvät niin lasten kuin henkilöstön välillä. Varhaiskasvatustilanne määrää, että varhaiskasvatustilanne tulee antaa lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatustilanne, kehittää yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa. Sen tulee mahdollistaa kulttuuriperinteiden, kielellisten, kulttuuristen, uskonnollisten ja katsomuksellisuuden taustan ymmärtäminen ja kunnioittaminen. Varhaiskasvatustilanne tehtävänä on tunnistaa lapsen tuen tarpeet ja toteuttaa tarkoituksenmukaista tukea

varhaiskasvatuksessa tarpeen tultua ilmi tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä. Laki velvoittaa, että varhaiskasvatuksessa kehitetään lapsen vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja, tuetaan lapsen toimimista vertaistensa kanssa sekä ohjataan eettisesti vastuulliseen ja kestäväan toimintaan, ihmisten kunnioittamiseen sekä yhteiskunnan jäsenenä olemiseen. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on mahdollistaa lapsen oikeus osallistua ja vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on toimia lapsen ja huoltajien kanssa yhdessä lapsen tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen huoltajia kasvatustyössä (Finlex, 540/2018).

Varhaiskasvatuksen henkilöstöön päiväkodin lapsiryhmässä kuuluu yleensä kolme varhaiskasvatuksen ammattilaista. Varhaiskasvatuslain (540/2018) mukaan päiväkodin lapsiryhmässä kasvatus-, opetus- ja hoitotehtävissä toimivasta henkilöstöstä vähintään kahdella kolmesta tulee olla varhaiskasvatuksen opettajan tai sosionomin kelpoisuus, josta ainakin toisella tulee olla varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuus. Muilla tulee olla vähintään varhaiskasvatuksen lastenhoitajan kelpoisuus (Finlex, 540/2018). Lapsiryhmän henkilöstöön voi kuulua myös varhaiskasvatuksen henkilökohtainen erityislastenhoitaja, päiväkotiapulainen, resurssilastenhoitaja tai -opettaja. Päiväkoti ryhmän pedagogisena johtajana toimii varhaiskasvatuksen opettaja, kenen vastuulla on ryhmän toiminnan suunnittelu, arviointi ja kehittäminen lapsilähtöisesti.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Erola-Pennasen, Raittilan ja Vuorisalon (2022) mukaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (myöhemmin vasu) selkeyttävät ja konkretisoivat varhaiskasvatuslaissa säädettyjä tavoitteita laatimalla kehyksen varhaiskasvatuksen pedagogikalle ja käytännöille. Vasun tarkoituksena on ohjata, tukea sekä edistää laadukkaan ja yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen toteutumista Suomessa (Erola-Pennanen, Raittila & Vuorisalo, 2022). Vasun (2022) sekä varhaiskasvatuslain (540/2018) mukaan varhaiskasvatus kuuluu suomalaiseen koulutussuunnitelmaan, joka nähdään tärkeänä osana lapsen koulutusjatkumoa. Varhaiskasvatus pyrkii tukemaan lapsen oppimisen edellytyksiä, elinikäistä oppimista sekä koulutuksellisen tasa-arvon toteutumista inklusiivisten lähtökohtien mukaisesti. Varhaiskasvatuksen valtakunnallisen ohjauksen tavoitteena on yhdenvertaiset edellytykset varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten kokonaisvaltaiselle kehitykselle, oppimiselle ja kasvulle. Vasun perustana on lapsen kasvuympäristön ja varhaiskasvatuksen toimintaympäristön muovautuminen. Lisäksi vasussa huomioidaan mahdolliset lainsäädännön

muutokset. Vasun tehtävä on ohjata ja tukea varhaiskasvatuksen järjestämistä, toteuttamista ja kehittämistä sekä lisätä laadukkaan, yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen toteuttamista Suomessa. Vasu ohjaa varhaiskasvatuksen toteuttamisen ydin tavoitteita ja sisältöä, varhaiskasvatuksen järjestäjän ja huoltajien välistä yhteistyötä, monialaista yhteistyötä sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisältöä. Vasu velvoittaa varhaiskasvatuksen järjestäjiä noudattamaan sitä oikeudellisesti. Opetushallitus laatii varhaiskasvatussuunnitelman perusteet yhteistyössä tarvittavien tahojen kanssa (OPH, 2022, s. 7–8, Finlex, 540/2018). Erola-Pennanen, Koivulan ja Siippaisen (2022) mukaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteet toimivat suunnannäyttäjinä varhaiskasvatuksen käytäntöjen pedagogiikan kehittämisessä. Vasun tarkoituksena on myös luoda jatkumo perusopetuksen kanssa (Erola-Pennanen, Koivula & Siippainen, 2022). Poikosen ja Salmisen (2022) mukaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteilla varmistetaan pienemienkin lasten kasvatuksen olevan osa opetussuunnitelmallisesti turvattua sekä pedagogisesti suunniteltua kasvun, opetuksen ja hoidon kokonaisuutta (Poikonen & Salminen, 2022).

Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma

”Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta laaditaan paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat, jotka määrittelevät, ohjaavat ja tukevat varhaiskasvatuksen järjestämistä paikallisesti” (Erola-Pennanen, Raittila & Vuorisalo, 2022). Jokaisen varhaiskasvatusta järjestävän kunnan tulee laatia oma paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma. Suunnitelmassa voi näkyä lisäyksiä tai täydennyksiä, joihin kunta haluaa panostaa. Esimerkkinä Oulun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelman (2022) mukaan valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvopohjana on lapsuuden itseisarvo, ihmisenä kasvaminen, lapsen oikeudet, yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus, perheiden monimuotoisuus sekä terveellinen ja kestävä elämäntapa. Oulun paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma täydentää tätä omalla arvopohjallaan, jotka ovat; rohkeus reiluus ja vastuullisuus (Oulun kaupunki, 2022, s. 26).

Vasun (2022) ja varhaiskasvatuslain (540/2018) mukaan varhaiskasvatuksen järjestäjien vastuulla on laatia sekä hyväksyä valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman pohjalta paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat. Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelman koskevat kunnan päiväkotien lisäksi kunnan tuottamaa avointa varhaiskasvatusta, kunnan valvomaa yksityistä päiväkotitoimintaa sekä yksityistä perhepäivähoitoa. Paikallisella varhaiskasvatussuunnitelmalla ei ole oikeutta sivuuttaa mitään lain, asetuksen tai

valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden edellyttämiä tavoitteita tai sisältöjä. Paikallisella suunnitelmalla voi kuitenkin tarkentaa valtakunnallisia perusteita. Varhaiskasvatuksen henkilöstöllä, huoltajilla ja lapsilla tulee olla mahdollisuus vaikuttaa paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen. Laatimisessa tehdään yhteistyötä kunnan eri hallinnonalojen sekä sosiaali- ja terveystieteiden tehtävistä vastuussa olevien viranomaisten kanssa (OPH, 2022, s. 8–9, Finlex, 540/2018).

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Jokaiselle varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella tulee laatia oma henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. Suunnitelma tulee laatia muutaman kuukauden kuluttua siitä, kun lapsi on aloittanut varhaiskasvatuksen. Laatimisesta vastaa ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja yhteistyössä huoltajien kanssa. Rannan (2021) mukaan huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön tarkoituksena on tukea ja edistää lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, hyvinvointia ja oppimista. Huoltajien kanssa ollaan kontaktissa päivittäin lapsen tuonti- ja hakutilanteissa, jotka täydentävät ennakkoon sovittuja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman keskusteluita (Ranta, 2021). Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioidaan yleensä vähintään kerran toimintakauden aikana yhteistyössä huoltajien kanssa. Poikosen ja Salmisen (2022) mukaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmalla taataan, että lapsen oikeus saada suunnitelmallista ja tavoitteellista opetusta, kasvatusta ja hoitoa toteutuu (Poikonen & Salminen, 2022). Erola-Pennanen, Raittilan ja Vuorisalon (2022) mukaan varhaiskasvatuksen toimintatavoissa lapsen yksilöllistyminen ja yksilöllisyyden huomioiminen koetaan tärkeänä nykyaikana, joka esimerkiksi lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma edustaa (Erola-Pennanen, Raittila & Vuorisalo, 2022).

Vasun (2022) ja varhaiskasvatustien (540/2018) mukaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelman peruseräteenä tulee olla lapsen etu ja tarpeet. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa tulee huomioida lapsen mielipiteet ja toiveet, minkä toteutumisesta ovat vastuussa varhaiskasvatuksen henkilöstö. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa tulee olla otettuna huomioon niin huoltajien kuin henkilöstön havainnot koskien lapsen kehittymistä, oppimista ja toimimista ryhmässä. Olennaista lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa on tietää lapsen vahvuudet, osaaminen, yksilölliset tarpeet sekä kiinnostuksen kohteet. Laadinnassa tulee huomioida lapsen kielellinen, katsomuksellinen sekä kulttuurinen tausta. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattavat tavoitteet koskevat henkilöstön pedagogista toimintaa. Tavoitteissa kerrotaan, miten henkilöstö tukee lapsen kehitystä, oppimista ja

hyvinvointia pedagogisen toiminnan ja oppimisympäristön avulla. Tavoitteita laatiessa huomioidaan huoltajien ja mahdollisten muiden asiantuntijoiden näkemys lapsen kehityksestä, oppimisesta, hyvinvoinnista sekä tuen tarpeista. Lapsiryhmän toimintaa suunniteltaessa ja toteuttaessa sekä oppimisympäristöjen luomisessa ja toimintakulttuurin kehittämisessä huomioidaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan laaditut tavoitteet. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa täytyy tulla ilmi lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvät vahvuudet sekä lapsen kiinnostuksen kohteet, kehitystä hyvinvointia ja oppimista edesauttavat tavoitteet ja toimenpiteet niiden toteuttamiseksi sekä toteutumisen arviointi. Ilmi täytyy tulla lapsen mahdolliset tuen tarpeet, mahdollinen lääkehoitosuunnitelma sekä lapsen, henkilöstön ja huoltajien kanssa yhdessä sovitut asiat. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan tulee kirjata laatimiseen osallistuneet muut mahdolliset asiantuntijat sekä tieto siitä, milloin suunnitelma on tehty ja tarkistettu sekä milloin suunnitelma on määrä tarkistaa seuraavan kerran (OPH, 2022, s. 10–11, Finlex, 540/2018). ”Tavoitteena on, että lapsen varhaiskasvatussuunnitelma kertoo, millaisin tavoin pedagoginen toiminta voi parhaalla mahdollisella tavalla tukea lapsen yksilöllisiä tarpeita ja tavoitteita” (Poikonen & Salminen, 2022).

2.2 Varhaiskasvatuksen opettajan työnkuva ja persoonallisuus

Varhaiskasvatuksen opettajia työskentelee Suomessa tuhansia. Jokainen heistä on oma yksilönsä ja on omanlaisensa persoonallisuudeltaan. Koivusen (2009) mukaan siihen, millainen varhaiskasvatuksen opettaja on vaikuttavat työkokemuksen ja koulutuksen lisäksi vuorovaikutustaidot, omat kokemukset, oma ihmiskuva, käsitykset, asenteet sekä persoonallisuus (Koivunen, 2009, s. 119). Kuitenkin jokaista varhaiskasvatuksen opettajaa ohjaa samat lait ja asiakirjat, riippumatta heidän persoonallisuudestaan tai arvoista ja mielenkiinnonkohteista. Tässä kappaleessa tarkasteltiin varhaiskasvatuksen opettajan työnkuvan käsitettä sekä persoonallisuus käsitettä, jotka olivat olennainen osa tutkielmaani, sillä näiden kautta peilasin osittain varhaiskasvatuksen opettajien haastatteluista ilmeneviä kertomuksia. Käsitteet tuovat ilmi, mitä varhaiskasvatuksen opettajalta odotetaan Suomessa.

2.2.1 Varhaiskasvatuksen opettajan työnkuva

Varhaiskasvatuksen Opettajien Liiton (2020) (myöhemmin VOL) mukaan varhaiskasvatuksen opettaja on varhaiskasvatuksen asiantuntija, joka toimii lapsen kasvuprosessin, lapsuuden sekä varhaispedagogiikan asiantuntijana. (VOL, 2020, s. 6). Heinosen ja kollegoiden (2016)

mukaan varhaiskasvatuksen opettaja toimii lapsiryhmänsä tiimin vetäjänä. Varhaiskasvatuksen opettajan tehtävänä on käyttää tiimin vahvuuksia ja osaamista monipuolisen sekä laadukkaan varhaiskasvatuksen toteutumiseksi (Heinonen ym., 2016, s. 82). Vasun (2022) mukaan varhaiskasvatuksen opettaja toimii päiväkodissa opetus-, kasvatusta ja hoitotehtävissä. Työ on monipuolista ja vaihtelevaa. Tavoitteena on lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen tukeminen. Ammatissa tarvitaan pedagogista osaamista, vastuullisuutta sekä kykyä toimia yhteistyössä lasten ja heidän huoltajien kanssa (OPH, 2022 s. 22–23). Varhaiskasvatuslain (540/2018) mukaan varhaiskasvatuksen opettajana toimivalla henkilöllä tulee olla vähintään kasvatustieteen kandidaatin tutkinto, mihin sisältyy varhaiskasvatuksen ammatillisiin tehtäviin valmiuksia antavat opinnot (Finlex, 540/2018). Hellman-Suomisen, Järvisen ja Laineen (2011) mukaan varhaiskasvatuksen opettajan koulutus kestää 3–5 vuotta, riippuen valmistuuko opettaja varhaiskasvatuksen kandidaatiksi vai maisteriksi (Hellman-Suominen, Järvinen & Laine, 2011, s. 95). Vasun (2022) mukaan varhaiskasvatuksen opettajilla on kokonaisvastuu oman lapsiryhmän toiminnan suunnittelusta, toteuttamisesta sekä arvioimisesta ja kehittamisestä. Toimintaa suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä varhaiskasvatuksen erityisopettajien, varhaiskasvatuksen sosionomien, varhaiskasvatuksen lastenhoitajien sekä muun varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa (OPH, 2022, s. 18). Hellman-Suomisen, Järvisen ja Laineen (2011) mukaan varhaiskasvatuksen opettajan ja varhaiskasvatuksen lastenhoitaja eroaa toisistaan edellä mainitun suunnitteluvastuun myötä (Hellman-Suominen, Järvinen & Laine, 2011, s. 95).

VOL:in (2020) mukaan varhaiskasvatuksen opettajan tulee pitää kaikkia lapsia yhtä arvokkaina ja kohdella heitä yksilöinä sekä tasa-arvoisesti ja kunnioittavasti. Varhaiskasvatuksen opettajan tehtävänä on vastata lapsen turvallisuuden, riippuvuuden, suojelun ja huolenpidon tunteeseen. Hän kehittää ja ohjaa lasten kasvua, kehitystä ja oppimista yksilöllisesti sekä antaa lapselle rauhan ja kiireettömyyden kasvaa ja kehittyä. Varhaiskasvatuksen opettajan tulee kuunnella lasta ja antaa hänelle mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin, ikä- ja kehitystaso huomioiden. Varhaiskasvatuksen opettajan tulee asettaa lasten tarpeet omiensa edelle (VOL, 2020, s. 9). Rannan (2021) mukaan varhaiskasvatuksen opettajan ja lapsen välinen suhde vaikuttaa suuresti lapsen hyvinvointiin ja turvallisuuden tunteeseen. Läheisellä suhteella on tutkitusti todettu olevan positiivinen vaikutus lapsen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen. Vahvan suhteen muodostuminen tarvitsee lasta kunnioittavaa ja arvostavaa kohtaamista, sensitiivisyyttä sekä aitoa kohtaamista (Ranta, 2021). Tahkokallion (2014) mukaan varhaiskasvatuksen opettajan täytyy pystyä

kehittämään toimintaansa kriittisesti, tutkimaan käytäntöään sekä ajattelemaan johdonmukaisesti (Tahkokallio, 2014, s. 10).

Rantalan (2005) mukaan varhaiskasvatuksen opettajan tulee olla tietoinen lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvistä asioista. Hänellä tulee olla tarpeellinen tieto lapsen perheestä, sillä se edesauttaa yhteistyötä heidän kanssaan (Rantala, 2005, s. 107). VOL:in (2020) mukaan varhaiskasvatuksen opettaja on huoltajien kasvatustyön tukija ja kunnioittaa huoltajien ensisijaista kasvatusevelvollisuutta ja -oikeutta samalla edistäen lapsen sekä huoltajien välisen suhteen positiivista kehittymistä (VOL, 2020, s. 10). Rannan (2021) mukaan huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö edistää oppimisympäristöjen muodostamista lapsiryhmälle sopivaksi sekä lisää huoltajien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön tietoa lapsen kehityksen ja oppimisen vaiheista. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö luo mahdollisuuden toiminnan kehittämiseen (Ranta, 2021).

Varhaiskasvatuksen opettajalla on VOL:in (2004) mukaan vastuu omasta ammatillisesta kehittymisestään sekä itsestään. Hän tekee aina parhaansa, mutta pystyy hyväksymään kuitenkin mahdolliset virheet ja on valmis reflektoimaan ja oppimaan niistä. Varhaiskasvatuksen opettajalle kuuluu oikeus yksityisyyteen ja asianmukaiseen kohteluun. Hänen tulee hoitaa työnsä vastuuntuntoisesti, mutta kuitenkin rajata tehtävät hallittaviksi ja oman asiantuntemuksensa piiriin kuuluvaksi. Hänen tulee toimia sillä tavoin, että henkilöstön erilainen osaaminen tulee parhaalla mahdollisella tavalla näkyväksi ja käytäntöön ja koko työyhteisön yhteiseksi voimavaraksi. Varhaiskasvatuksen opettaja arvostaa kollegoitaan ja toimii työyhteisössään aina avoimesti, rehellisesti sekä rakentavasti (VOL, 2004, s. 6–7). Rannan (2021) mukaan varhaiskasvatuksen opettajan tulee aina arvioida omaa rooliaan ja tehtäväänsä erilaisissa tilanteissa (Ranta, 2021).

Varhaiskasvatuksen opettaja on varhaiskasvatuksen asiantuntija yhteiskunnassamme, toteaa VOL (2020). Varhaiskasvatuksen opettaja sisäistää kasvatusta ja opetustyön erityisen tärkeyden yhteiskunnassamme. Hänen tehtävänä on tuoda lapsen ääni esiin yhteiskunnallisissa päätöksissä ja korostaa lapsuuden ja lapsen itseisarvon merkitystä sekä suojata lasta esineellistämiseltä ja hyväksikäytöltä. Avoin tiedonkulku sekä läpinäkyvyys lapsen asioissa on tärkeää ja sitä tulee noudattaa varhaiskasvatuksen opettajan työtä tehdessä. Varhaiskasvatuksen opettajat ammattikuntana toimivat tavalla, joka luo turvaa sekä kehittää lapsen oikeutta arvokkaaseen lapsuuteen, hyvään elämään ja tulevaisuuteen (VOL, 2020, s. 5–11). Rannan (2021) mukaan varhaiskasvatuksen opettajan tulee olla tietoinen, miten eri

ratkaisut vaikuttavat lapsen hyvinvointiin ja millaiset ratkaisut ovat lapsen edun mukaisia (Ranta, 2021).

Varhaiskasvatuksen opettajan työnkuva on hyvin laaja ja sillä on tärkeä yhteiskunnallinen merkitys. Sitä ohjaa lait ja asiakirjat ja se pohjautuu myös moniin eettisiin lähtökohtiin. Kaiken keskiössä on lapsi ja lapsen etu.

2.2.2 Persoonallisuus

Persoonallisuutta lähestytään usein persoonallisuus psykologian kautta. Kailan (2019) mukaan persoonallisuus psykologian tehtävänä on auttaa ymmärtämään ihmisen kokonaisuutta. Persoonallisuus merkitsee ihmisen ominaisuutta, itsestään tietoista olentoa (Kaila, 2019, s. 15). Tässä tutkielmassa en kuitenkaan syventynyt persoonallisuus psykologian maailmaan, vaan käsitelin persoonallisuus termiä yleisellä tasolla tieteellisiin tutkimuksiin pohjautuen. Anttilan, Lähdesmäen, Ojasen, Oksalan ja Paavilaisen (2007) mukaan persoonallisuus on käsite, joka liittyy arkikieleen. Tarkemmin määriteltynä persoonallisuus on ihmiselle luonteenomaista, muista ihmisistä poikkeavaa. Tutkijat lainaavat teoksessaan persoonallisuus tutkijaa Gordon Allportia, jonka mukaan persoonallisuus on ”yksilön sisällä olevien psykofyysisten järjestelmien dynaaminen kokonaisuus, joka tuottaa hänelle ominaiset tavat ajatella, tuntea ja käyttäytyä” (Allport viitattu lähteessä Anttila ym., 2007, s. 13). Funder (2010) määrittelee persoonallisuuden pitkälti samalla tavalla, ”persoonallisuus on yksilölle ominaisia ajatus-, tunne- ja käyttäytymismalleja yhdistettynä psykologisiin menetelmiin, jotka ovat tai eivät ole piilossa edellä mainittujen mallien takana” (Funder, 2010, s. 5). Ansarin, Banon ja Ganain (2016) mukaan persoonallisuuden ulkoiset ulottuvuudet ovat ulospäin näyttäytyviä persoonallisuuden piirteitä, joita ovat esimerkiksi ihmisen fyysinen olemus, kyvyt, temperamentti ja luonne. Sisäisiä, muille näkymättömiä persoonallisuuden piirteitä ovat esimerkiksi ihmisen halut, emotionaaliset taipumukset, toiveet, asenteet ja minäkäsitys (Ansari, Bano & Ganai, 2016, s. 10).

Anttilan ja kollegoiden (2007) mukaan jokaisella on oma uniikki persoonallisuutensa, ei siis ole kahta samanlaista. Tutkijat kuvaavat persoonallisuuden olevan psyykkistä, jonka ydin on aineetonta, biologiaan perustuvaa, olemalla yhteydessä ihmisen kehoon ja erityisesti hermostoon. Persoonallisuus pitää sisällään ihmisen tunteet, ajatukset sekä käyttäytymisen. Adjektiivein kuvattavat persoonallisuuden piireet kuten esimerkiksi rauhallinen, iloinen ja johdonmukainen ovat Anttilan ja kollegoiden mukaan myös osa persoonallisuutta, kuten

asenteet, arvot ja jollain tapaa myös ulkonäkö. Persoonallisuutta voi kuvastaa myös ihmisen omistama materiaali, kuten esimerkiksi auto, vaatteet tai koti. Ihmisen persoonallisuudesta jokin osa on pysyvää ja toistuvaa, vaikka ajat ja elämäntilanteet voivat olla hyvin erilaisia. Siinä missä jokin osa persoonallisuudesta on pysyvää ja toistuvaa, tutkijat kuitenkin toteavat osan persoonallisuudesta taas muuttuvan ja kehittyvän iän ja kokemuksen myötä, vuosien saatossa. Persoonallisuus mielletään yleisesti olevan ihmiselle jollain tapaa hyödyksi elämän eri tilanteissa. Sen ajatellaan myös olevan eheyttävää ja rakentavaa. Toisinaan jokin persoonallisuuden piirre voi tuoda eteen kiperiä tilanteita tai se voi aiheuttaa ikäviä tunteita niin itselle kuin muille ihmisille. Persoonallisuus vaikuttaa ihmisen toimintaan, sen avulla voidaan jonkin verran ennakoita ja selittää niin omaa kuin muidenkin käyttäytymistä (Anttila ym., 2007, s. 12–13).

Anttilan ja kollegoiden (2007) mukaan persoonallisuus pitää sisällään erilaisia ominaisuuksia, joiden avulla ihmiset voidaan erotella toisistaan. Ihmisillä on eroavaisuuksia esimerkiksi aggressiivisuudessa, älykkyydessä ja sosiaalisuudessa. Persoonallisuuspsykologia määrittelee, onko ihminen tehnyt oikein tai väärin ja milloin hänen tekemisensä on ollut hyvää tai huonoa. Tätä määriteltäessä on otettava huomioon yhteiskunnan arvot. Teko voidaan tuomita moraalisesti vääräksi, jolloin ihmisen oletetaan esimerkiksi rikkoneen yhteisön normeja tietoisesti. Väärin tehty teko voi johtua myös ihmisestä riippumattomista tekijöistä, kuten ympäristöstä tai biologisista ominaisuuksista, joiden ajatellaan pakottaneen ihmisen väärin tekoon (Anttila ym., 2007, s. 14).

VOL:in (2004) mukaan varhaiskasvatuksen opettajan työ kutsumuksena tarkoittaa sitoutumista perustehtävään. Työssä keskeistä on varhaiskasvatuksen opettajan persoonallisuus, joten on lapsen edun mukaista huolehtia myös itsestä. Varhaiskasvatuksen opettaja arvostaa vastuullisuutta ja on tietoinen kasvatusnäkömystään sekä arvioi omaa toimintaansa pystyäkseen kehittymään ja kasvamaan työssään (VOL, 2004, s. 6). Stenbergin (2016) mukaan varhaiskasvatuksen opettajan ammatillisen identiteetin lähtökohtana pidetään opettajan henkilökohtaista käyttöteoriaa eli sitä ammatillista viitekehystä, joka ohjaa varhaiskasvatuksen opettajan työtä (Stenberg, 2016). Rannan (2021) mukaan varhaiskasvatuksen opettajan oma persoonallisuus on vahvuus, jota tulisi hyödyntää lasten kanssa tehtävässä työssä. Ranta kuitenkin muistuttaa, että on tärkeää tunnistaa oma rooli ja vastuu, mutta ammatillisuus ei kuitenkaan ole este sille, etteikö työtä voisi tehdä oma persoonallisuus näkyen. Varhaiskasvatuksen opettaja voi omalla toiminnallaan vaikuttaa siihen, millaiseksi ryhmän toiminta muokkautuu. Varhaiskasvatuksen opettajalta vaaditaan

hyviä tunnesäätelyn taitoja, sillä opettajan olemus ja käyttäytyminen vaikuttaa vääjäämättä lapsiin (Ranta, 2021).

2.3 Varhaiskasvatuksen opettajan ammattietiikka

Tässä kappaleessa tarkastelin varhaiskasvatuksen opettajan ammattietiikkaa. Ammattietiikka oli havaittavissa jollain tapaa haastatteluihin osallistuneiden varhaiskasvatuksen opettajien kertomuksista. He eivät käyttäneet suoraan termiä ammattietiikka, mutta kertomuksista nousi esiin siihen liittyviä tekijöitä, kuten arvot, kunnioitus varhaiskasvatusta ohjaavia asiakirjoja kohtaan sekä lapsen kohtaaminen ja sensitiivisyys. VOL on laatinut lastentarhanopettajan ammattietiikkaohjeet vuonna 2004, joita on täydennetty vuonna 2020, jonka myötä ne saivat nimen Varhaiskasvatuksen opettajan ammattieettiset ohjeet. Varhaiskasvatuksen opettajien liiton puheenjohtaja Anitta Pakanen (2020) toteaa VOL:in haastattelussa, että pienten lasten oppimisesta ja varhaiskasvatuksen merkityksestä on saatu paljon uutta tietoa vuoden 2005 jälkeen sekä varhaiskasvatuksen lainsäädäntö on muuttunut merkittävästi (Pakanen, 2020).

VOL:in (2020) mukaan varhaiskasvatuksen opettajan ammattietiikkaa määrittää ennen kaikkea ymmärrys lapsuuden arvosta (VOL, 2020, s. 5). VOL:in (2020) mukaan varhaiskasvatuksen opettajan ammattietiikan tarkoituksena on toimia punaisena lankana varhaiskasvatuksen eri tehtävissä työskenteleville henkilöille. Varhaiskasvatuksen opettajan ammatillisen toiminnan vastuullisuus pohjautuu oman alan erityistietoon, ammattitaitoon sekä työn normi- ja arvopohjaan (VOL, 2020, s. 5–6). ”Huonoa ammattitaitoa ei voi kompensoida hyvillä eettisillä periaatteilla eikä päinvastoin” (VOL, 2004, s. 2). Rannan (2021) mukaan varhaiskasvatuksen opettajan tulee kuitenkin sallia virheet ja epäonnistumiset itselleen (Ranta, 2021). VOL:in (2020) mukaan varhaiskasvatuksen opettajan perustehtävä ja vastuu määritellään kasvatukseen-, opetus-, ja hoitotyötä koskevassa lainsäädännössä sekä sitä tukevassa muussa sääntelyssä. Vasu ohjaa varhaiskasvatuksen sisällöllistä toteuttamista. Vaikka ammatillista toimintaa ohjataan laeilla, asetuksilla ja muulla sääntelyllä, ammattietiikka ei kuitenkaan perustu varsinaisesti pakkoon tai ulkopuoliseen kontrolliin. Varhaiskasvatuksen opettajan ammattietiikan keskeisenä lähtökohtana ovat Yhdistyneiden kansakuntien Ihmisoikeuksien julistus, Lapsen oikeuksien sopimus ja Suomen perustuslain perusoikeusluku (VOL, 2020 s. 5).

Tirrin ja Kuusiston (2019) mukaan varhaiskasvatuksen opettajien ammattia voidaan kutsua professioksi, joka vaatii akateemista koulutusta, jossa korostuvat älyllinen osaaminen sekä

yhteiskunnan hyvinvoinnille olennaisten palvelujen tuottaminen. Professioneiksi kutsutuissa ammateissa korostuu ammattietiikka, joka edellyttää ammatin eettisten haasteiden pohdintaa sekä ohjeistuksia haasteiden kohtaamiseen. Varhaiskasvatuksen opettajien ammatin keskiössä on lapsen oppimisen ja henkilökohtaisen kasvun tukeminen sekä sitoutuminen lapsiin, joka on ammattieettisesti tärkein osa-alue (Tirri & Kuusisto, 2019, s. 13). VOL:in (2020) mukaan varhaiskasvatuksen opettajan työn keskeisin alue on varhaiskasvatuksen opettajan suhde lapsiin. Ammatin ominaislaatuun kuuluu, että työn tulokset näkyvät sekä välittömästi että tulevaisuudessa. Varhaiskasvatuksen opettaja on aina esimerkki lapsille (VOL, 2020, s. 5). Tirrin ja Kuusiston (2019) mukaan opettajan ammatin päätehtävänä on auttaa lasta kasvamaan, johon sisältyy lapsen elämäntarkoituksen kehittymisen tukeminen. Opetuksen tavoitteena on kaikilla asteilla, niin varhaiskasvatuksessa kuin koulussakin, auttaa lasta löytämään oma toimijuutensa sekä vahvistaa sitä. Moninaisuuden lisääntymisen myötä eettistä herkkyyttä tarvitsevat niin varhaiskasvatuksen opettajat kuin lapset (Tirri & Kuusisto, 2019, s. 7–8).

VOL:in (2020) mukaan lapsi on aina riippuvainen aikuisesta, joka näyttäytyy muun muassa lapsen kasvatukseen merkittävästi kuuluvana kysymyksenä vallankäytöstä. Sisäistyneen eettisyyden tulee ohjata varhaiskasvatuksen opettajaa käyttämään asemaansa hyväksyttävästi ja oikealla tavalla. Hänen tulee arvostaa lapsen ihmisarvoa ja vapautta, pitäytyä totuudellisuudessa sekä toimia oikeudenmukaisesti. Hyvä ammattietiikka toimii varhaiskasvatuksen opettajan työn voimavarana. Se ohjaa ammatillisia vuorovaikutussuhteita sekä varhaiskasvatuksen opettajan suhdetta omaan työhön ja vastuuseen. Työhön liittyy olennaisesti oman toiminnan motiivien ja päämäärien pohtimista eettisestä näkökulmasta sekä kriittistä arviointia. Ammattietiikan tarkoituksena on tuoda varhaiskasvatuksen opettajan työhön pakolta liittyvät arvovalinnat näkyväksi ja tiedostetuksi. Eettisesti korkeatasoinen lapsen eduksi tehty työ on samalla työtä koko yhteisön ja yhteiskunnan hyväksi (VOL, 2020, s. 6). Rannan (2021) mukaan varhaiskasvatuksen opettajan tulee olla aina puolueeton, kuunneltava kaikkia osapuolia sekä varmistaa, että esimerkiksi ristiriitatilanteissa jokainen osapuoli ymmärtää ja tulee ymmärretyksi. Varhaiskasvatuksen opettajan olemus ja äänensävy nähdään lasten toimintaan ja tunneilmapiiriin vaikuttavana tekijänä. Varhaiskasvatuksen opettajan tulee tukea lapsen omaa ajattelua ja pohdintaa (Ranta, 2021).

Varhaiskasvatuksen opettajan eettisten periaatteiden taustalla olevat arvot ovat VOL:in (2020) mukaan seuraavat; *Ihmisarvo*, jota tulee kunnioittaa riippumatta esimerkiksi ihmisen iästä, uskonnosta, sukupuolesta, etnisestä alkuperästä, mielipiteistä tai taidoista. *Totuudellisuus* –

Tutkittu tieto, joka on varhaiskasvatuksen opettajan perustehtävän keskeinen arvo. Asioita lähestytään tutkivalla otteella, joka edellyttää avointa vuorovaikutusta, lainsäädännön sekä ajankohtaisen tutkimustiedon tuntemista. Varhaiskasvatuksen opettajan asiantuntijuus pitää sisällään toiminnan ja arvioinnin perustelua. Oman toiminnan sekä tiimin, moniammatillisen yhteistyön ja koko työyhteisön kriittinen ja tietoinen reflektointi on avain työssä kehittymiseen. Varhaiskasvatuksen opettajan tulee toimia rehellisesti kaikissa vuorovaikutustilanteissa. *Oikeudenmukaisuus*, jonka noudattaminen on tärkeää niin yksilö kuin ryhmä tasolla sekä muun työyhteisön toiminnassa. Oikeudenmukaisuuteen liittyvät olennaisesti tasa-arvo, suosimisen ja syrjinnän estäminen, oikeus selvittää ristiriidat sekä kuulluksi tuleminen. Oikeudenmukaisuus sisältyy aina varhaiskasvatuksen opettajan toteuttamaan työhön. *Vastuullisuus*, varhaiskasvatuksen opettajalla on oikeus ja velvollisuus verrata omaa henkilökohtaista arvomaailmaansa varhaiskasvatuksen opettajan tehtävään ja sitä määrittelevään normistoon. Opetus- ja kasvatustyössä opettaja nähdään autonomisessa asemassa, jonka myötä on mahdollisuus eettiseen toimijuuteen sekä itsenäiseen ajatteluun. Samalla autonomia velvoittaa työn sisällön hallintaan liittyvien tavoitteiden ja orientaatioiden vahvaa tuntemusta sekä ymmärrystä siitä, että varhaiskasvatuksen opettajaa ohjaa aina laki ja ohjaavat asiakirjat, kuten vasu. Opettajuuden täytyy pyrkiä olemaan yhteiskuntasuuntautunutta, sisältäen sosiaalisen ja ekologisen kestävän tulevaisuuden. Edellä mainittu edellyttää ihmiskuntaan niin maailmanlaajuisesti, alueellisesti kuin myös paikallisesti vaikuttavien muutosten sisäistämistä ja huomioon ottamista (VOL, 2020, s. 8).

Varhaiskasvatuksen opettajan työhön liittyy oleellisesti ammattietiikka. Yhteiskunnan tulee pystyä luottamaan varhaiskasvatuksen opettajan ammatin edustajien toimivan aina eettisesti kaikissa tilanteissa, vaikka ne olisivat vaikeasti määriteltäviä tai yllättäviä. Yhteiskunta luottaa varhaiskasvatuksen opettajien korkeaan ammattitaitoon sekä siihen, että hän toimii aina vastuullisesti. Vuorikoski (2003) mukailee Kaikkosen (1999) näkemystä opettajasta. Kaikkien opettajien odotetaan olevan monitaitajia. Heidät nähdään yhteiskunnallisina vaikuttajina sekä uudistuvan tiedon etsijöinä. Heidän odotetaan olevan innovatiivisia sekä joustamiskykyisiä ja uudistuksiin sopeutuvia. Heidät nähdään sosiaalisesti ja emotionaalisesti tasapainoisina, jotka kykenevät huomioimaan lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja oppimisen. Opettajan tulee pystyä rakentamaan lapsia monipuolisesti, kuten kognitiivisesti ja sosiaalisesti tukevia oppimisympäristöjä (Kaikkonen, 1999, s. 85–86 viitattu lähteessä Vuorikoski, 2003, s. 17).

Kuusiston ja Tirrin (2019) mukaan varhaiskasvatuksen opettajan tulee sitoutua työtään määrittelevään normistoon sekä ammattikuntansa ammattietiikkaan. Ammattietiikan taustalla ei nähdä olevan vain yhtä, kaikkea varhaiskasvatuksen opettajan ammatillista toimintaa kattavaa teoriaa. Osa teorioista haluaa saavuttaa empiirisen tiedon ja siitä ennustamisen, toisessa taas pyritään käsitteiden tarkentamiseen ja kehittämiseen. Teorioiden yhteisenä tekijänä nähdään normatiivisuus. Kuusisto ja Tirri tuovat esiin Comeniuksen valan, jonka Opetusalan eettinen neuvottelukunta laati vuonna 2017. Se on opettajille tarkoitettu ammattivala. Comeniuksen valan päämääränä on painottaa ammattietiikkaa osana ammatti-identiteettiä. Vala korostaa sitä, miten opettajan tulee aina pyrkiä tasapuolisuuteen ja oikeudenmukaisuuteen työssään. Valassa luvataan luottamuksellisen tiedon pitämistä itsellä, lapsen yksityisyyden kunnioittamista sekä lasten puolustamista. Valassa sitoudutaan ammattitaidon kehittämiseen sekä työyhteisön edun mukaisesti toimimiseen (Kuusisto & Tirri, 2019, s. 18–33).

3 Tutkimuksen toteutus

Tässä luvussa kuvasin tutkielmani toteuttamista ohjaavan tutkimuskysymyksen, valitsemani tutkimusmenetelmä sekä perustelin tekemiäni valintoja. Tutkielmani on laadullinen narratiivinen tutkimus, jossa sovelsin aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoja.

3.1 Tutkimuskysymys

Tutkielmassani tutkittiin varhaiskasvatuksen opettajien kertomuksia persoonallisuuden vaikuttamisesta työhön. Ricoeur (1992) kuvaa kertomuksen olevan kaikenkattava keino analysoida identiteettiä. Kertomuksessa toimintaa tulee kuvata, suhteuttaa ja järjestää juoneksi sekä liittää siihen henkilöhahmoja (Ricoeur, 1992).

Tutkimuskysymykseni on: **Miten varhaiskasvatuksen opettajat kertovat persoonallisuuden vaikuttavan työhön?** Tutkimuskysymykseni kautta tutkin varhaiskasvatuksen opettajien kertomia kertomuksia heidän persoonallisuutensa vaikuttamisesta työhön. Tutkimuskysymykseni muuttui hieman tutkielman edetessä. Aineiston analyysin ja tutkielman tulosten myötä pystyin paremmin muodostamaan tutkimuskysymyksen, jonka koin toimivan hyvin. Vastasin tutkimuskysymykseen kerronnallisen kuvauksen menetelmin. Tutkielmani tulokset esittelin kahdessa osassa luvussa 4. Ensimmäisenä esittelin jokaisen tutkielman haastatteluun osallistuneen varhaiskasvatuksen opettajan oman tarinan, joka muodostui etsimällä litteroidusta haastatteluaineistosta heidän kertomuksiansa omasta persoonallisuudesta sekä sen vaikuttamisesta tekemäänsä varhaiskasvatuksen opettajan työhön. Tutkielman tulosten toisessa osassa esittelin yhtäläisyyksiä sekä eroavaisuuksia, jotka suhteutettiin teoriaan.

3.2 Laadullinen kerronnallinen tutkimus

Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus on reilusti yli sata vuotta vanha tutkimustapa (Tesch, 1990). Laadullista tutkimusta voidaan Kiviniemen (2018) mukaan kuvailla prosessiksi. Siinä aineistonkeruun mekanismina toimii tutkija itse, eli tässä tapauksessa minä. Tutkijan ollessa aineistonkerääjä, voidaan aineistoon liittyvien tulkintojen sekä näkökulmien ajatella muokkautuvan tutkijan tietoisuudessa vähitellen tutkimusprosessin edistyessä. Laadullista tutkimusta voidaan kuvailla prosessiksi myös sen vuoksi, että tutkimuksen edistyminen ei

välttämättä ole etukäteen jäsennettävissä selkeisiin eri vaiheisiin. Esimerkiksi tutkimustehtävää tai aineistonkeruuta koskevat ratkaisut voivat muotoutua vähitellen tutkimuksen edistyessä (Kiviniemi, 2018). Metsämuuronen (2008) mukaan laadullinen tutkimusmenetelmä rakentuu erilaisista tulkinnallisista tutkimusmenetelmistä, joita toteutetaan monenlaisissa luonnollisissa olosuhteissa. Tutkimusmenetelmän valintaa ohjaa menetelmän käyttökelpoisuus tutkittavan aiheen tutkimiseen (Metsämuuronen, 2006, s. 9–10). Varton (1992) mielestä laadullisessa tutkimuksessa tutkimuskohteena on ihmisen jatkuvasti läsnä oleva kokemustodellisuus, johon liittyy muun muassa vuorovaikutus, arvotodellisuus sekä ihmisten väliset suhteet. Tutkija on osa tutkimaansa merkitysyhteyttä, sillä laadullinen tutkimus tapahtuu elämismaailmassa. Tämä on laadullisen tutkimuksen edellytys, koska merkitykset rakentuvat ja esiintyvät omassa kontekstissaan. Jos tutkija ei ole osa tutkimaansa kontekstia eli elämismaailmaa, hän ei pysty ymmärtämään siinä ilmeneviä merkityksiä (Varto, 1992, s. 26).

Laadulliselle tutkimukselle laadittu vaatimus siitä, että tutkija on osa elämismaailmaa, jossa tutkimus tapahtuu, toteutuu omien kokemuksieni myötä, sillä olen ammatiltani varhaiskasvatuksen opettaja ja teen työtä päiväkodissa varhaiskasvatuksen opettajana. Tunnen varhaiskasvatusta ohjaavat lait ja asiakirjat sekä päiväkodin toimintaympäristönä. Tutkielmani aineisto kerättiin haastattelemalla, jotka tapahtuivat kasvotusten tai etäyhteydenkautta. Tällä tavoin olin osa haastateltavien elämismaailmaa haastattelun hetkellä. Tutkielmani on narratiivinen eli kerronnallinen tutkimus, jossa tarkastelin haastateltavien varhaiskasvatuksen opettajien kertomuksia.

Heikkisen (2007) mukaan narratiivisuus käsitteenä on lähtöisin latinan kielestä, missä narration (substantiivi) tarkoittaa kertomusta ja narrare (verbi) kertomista. Englannin kielessä käsitteet ovat narrative (substantiivi) sekä narrate (verbi). Suomen kielessä vastaavia vakiintuneita termejä ei ole. Käsitteitä narratiivi, tarina ja kertomus voidaan ajatella synonyymeina siten, että tarina ymmärretään yleensä kirjallisuustieteissä kertomuksen alakäsitteenä (Heikkinen, 2010, s. 142). Käytän narratiivisesta tutkimuksesta termiä kerronnallinen, koska se on mielestäni helpompi ymmärtää. Heikkisen (2007) mukaan kerronnallisuudella on runsas historia kirjallisuus- ja kielitieteissä sekä filosofiassa (Heikkinen, 2007, s. 142). Hyvärisen (2007) mukaan käsite kertomus on viime vuosi kymmeninä kasvanut. Kertomuksen käsite on ilmestynyt monille eri tieteenaloille, joilla se on ennen ollut tuntematon. Käsite kertomus on saavuttanut suuren metaforisen merkityksen, kun taas jossakin se mielletään hyvin tavanomaisena terminä. Vuosien saatossa on myös noussut

keskustelija, erityisesti kirjallisuuden tutkijoiden piireissä, siitä, onko termi paisunut liian laajaksi ja melkein tunnistamattomaksi (Hyvärinen, 2007, s.127).

Bruner (1996) toteaa tieteellisten tutkimusten, kuten empiirisesti testattujen teorioiden ja rationaalisten itsestään selvien totuuksien rinnalle tarvittavan kertomuksia, jotka kuvaavat sellaisia inhimillisen elämän tapahtumia, joita ei voida muuten todentaa (Bruner, 1996). Hännisen, Mönkkösen ja Puusan (2020) mukaan tutkimuksen kerronnallisen lähestymistavan lähtöpiste on, että tarinat tai kertomukset ovat pääkeino kommunikoida, järjestää, selittää ja ymmärtää elämää sekä ihmisten välisiä suhteita. Ihmisille on ominaista lajitella elämänsä pieniä ja suuria tapahtumaketjuja niin kuin ne olisivat tarinoita, jotka käynnistyvät jostakin tilanteesta, etenevät erilaisten käännekohtien myötä ja loppuvat johonkin päätöstilanteeseen. Tätä kyseistä jäsentämistapaa käytetään oman elämän ymmärtämiseen sekä tapahtuneista asioista muille kertomisessa. Tapahtumien kerronnallisessa tulkitsemisessä hyödynnetään omia kokemuksia ja niistä kehittyneitä uskomuksia sekä toisilta ihmisiltä kuultuja tai kulttuurin esittelemiä tarinallisia malleja. Tutkijoiden mukaan laajasti katsottuna kerronnallisuutta voidaan kuvailla ihmisten tapana olla vuorovaikutuksessa keskenään. ”Tarinankerronta on elimellinen tapa ihmisyyttä ja tapaamme tulkita omaa ja toisten identiteettiä sekä ilmaista itseämme ja kommunikoida keskenämme” (Hänninen, Mönkkönen & Puusa, 2020). Hännisen, Mönkkösen ja Puusan (2020) mukaan kerronnallisuudella voidaan tarkoittaa neljää eri asiaa, jotka ovat; *Tietämisen tapa* ja *tiedon luonne, kerätty tutkimusaineisto*, aineiston *analyysitapa* tai tutkimuksen *käytännöllinen merkitys*. Kerronnallinen tutkimus kohdistaa katseen tutkittavien kertomuksiin todellisuuden tuottajina, rakentajina ja välittäjinä. Kerronnallinen ajattelu edustaa sosiokulttuurista näkökulmaa, jossa ihmisten tarinoiden koetaan olevan kytköksissä ympäröivään yhteiskuntaan ja siellä vallitsevaan kulttuuriin (Hänninen, Mönkkönen & Puusa, 2020).

Hännisen, Mönkkösen ja Puusan (2020) tutkimuksen perusteella kerronnallisuuden voi ajatella olevan ihmisten elämässä läsnä kolmella eri tavalla; 1. *kertomuksena* eli tapahtumien kuvallisena tai sanallisena esityksenä. 2. *sisäisenä tarinana* eli ihmisen mielessä tapahtuvan elämän tapahtumaketjujen tulkintana ja ennakoijana sekä 3. *elettynä tarinana* eli lähtökohdasta, keskipisteestä ja päättymiskohdasta muodostuvista elämän jaksoista. Kerronnallisuuden kautta on mahdollista jäsentää tapahtumia aikajärjestykseen, sen avulla on myös mahdollista ennakoida tulevaa (Hänninen, Mönkkönen & Puusa, 2020). Tutkielmassani tutkin varhaiskasvatuksen opettajien kertomuksia, jotka ovat sanallisen esityksen muodossa.

3.3 Kuvaus aineistosta ja sen keruusta

Valitsin Pro gradu-tutkielmani aineistonkeruumuodoksi haastattelut. Haastattelujen tavoitteena oli kerätä tutkimuksen aineistoksi kertomuksia, joissa varhaiskasvatuksen opettajat kertovat siitä, kokevatko he oman persoonallisuuden vaikuttavan varhaiskasvatuksen opettajan työhön. Haastatteluiden tavoitteena oli myös tutkia haastatteluihin osallistuvien varhaiskasvatuksen opettajien kertomuksia omasta persoonallisuudestaan sekä siitä, kokevatko he siitä olevan hyötyä jollain varhaiskasvatuksen osa-alueella tai kokevatko he jonkin vasun osa-alueen ei niin kiinnostavaksi tai kiinnostavaksi peilaten omaan persoonallisuuteen.

Reissmanin (2008) mukaan kertomuksiin tähtäävissä haastatteluissa voidaan kohdata haasteita kysymyksenasettelussa, joka liittyy erityisesti tutkijan ja haastateltavan väliseen suhteeseen. Nykyaikainen ajatus tutkijan ja haastateltavan suhteesta kyseenalaistaa perinteisen johdattelevan haastattelutavan, jossa haastateltava vastaa tutkijan ennalta määrittelemiin kysymyksiin. Kerronnallisen haastattelun tavoitteena on muodostaa mieluummin yksityiskohtaisia, merkityksen sävyttämiä kertomuksia kuin lyhyitä vastauksia tai yleisiä toteamuksia (Reissman, 2008, s. 23–27). Hyvärinen ja Löyttyniemen (2005) mukaan kerronnallisen haastattelun tavoitteena on koota kertomukset aineistoksi. Kerronnallista haastattelua voidaan toteuttaa useista erilaisista lähtökohdista; kertomuksen myötä voidaan ymmärtää ja hallita menneisyyttä, ihmisten identiteetit koostuvat suurilta osin kertomuksista ja kertomukset suuntaavat toimijoita tulevaisuuteen (Hyvärinen & Löyttyniemi, 2005).

Hyvärinen ja Löyttyniemen (2005) mukaan kerronnallinen haastattelu viittaa siihen, että tutkija kysyy kertomuksia, antaa tilaa kertomiselle ja kysyy sellaisia kysymyksiä, joihin olettaa saavansa vastauksen kertomuksen muodossa. Hyvärinen ja Löyttyniemi huomauttavat, että kaikki puhe ei ole kuitenkaan kertomusta, sillä esimerkiksi syntymäajan kysyminen mielletään faktojen keruuseen, jonkin asian äänestäminen ajatellaan selityksiksi ja jonkun asian ratkaisun kysyminen luokitellaan mielipiteisiin. Tutkijat viittaavat tekstissään Fludernikiin (2000), jonka mukaan kertomus ajatellaan yhtenä viidestä makrolajityypistä. Neljä muuta tyyppiä on argumentoiva, opastava, keskusteleva ja refleктоiva. Fludernik ei kuitenkaan ajattele, että kertomus olisi joko- tai kysymys, sillä kerronnallisuutta voi olla vähemmän tai enemmän, se voi olla ohutta tai tiheää, aivan sen mukaan millä tavoin kirjoitus tai puhe välittää kokemuksellisuutta. Kerronnalliset haastattelut eroavat toisistaan tutkimuksen aihepiirin myötä, haastattelu tekniikan, kysymysten määrän ja toivotun

vuorovaikutuksen suhteen (Hyvärinen & Löyttyniemi, 2005, Fludernik, 2000 viitattu lähteessä Hyvärinen & Löyttyniemi, 2005).

Tutkielmani toteutettiin kerronnallisena haastatteluna, jossa tutkimustapaa määrittelee tutkimuksen metodi ja eettiset periaatteet. Aineiston keräämiseksi laadin haastattelupyynnön (Liite 1) varhaiskasvatuksen opettajan työtä tekeville varhaiskasvatuksen opettajille. Haastattelupyynnön vastaavilla varhaiskasvatuksen opettajilla tuli olla kokemusta varhaiskasvatuksen opettajan työstä, mutta tarkkaa määritettyä työvuosille ei ollut. Lähestyin varhaiskasvatuksen opettajia sähköpostilla. Haastateltavat löytyivät työyhteisöni ja opiskelijakontaktien kautta. Tutkielmassa esiintyvien varhaiskasvatuksen opettajien nimet on muutettu, jotta heidän anonymiteettinsä säilyy. Tutkimukseen osallistui neljä varhaiskasvatuksen opettajaa: Mira, Aino, Sofia ja Jenni. Aineiston kerääminen aloitettiin helmi-maaliskuussa 2022 ottamalla yhteyttä varhaiskasvatuksen opettajiin ja kysymällä heitä haastatteluun. Haastattelut käytiin maaliskuussa 2022. Haastattelut kestivät noin 30 min, ja ne toteutettiin minun kotonani tai etäyhteyksin Zoomin välityksellä. Olin laatinut haastatteluille valmiin rungon, mutta jokainen haastattelu eteni keskustelumaisesti ja jonkin verran alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen.

Haastattelukysymysten muodostamisprosessi alkoi pohdinnoillani siitä, mitä toivoin haastatteluissa käsiteltävän. Halusin saada tietoa varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksista siitä, miten he kokevat oman persoonallisuutensa vaikuttavan varhaiskasvatuksen opettajan työhön. Toisena halusin tietää, miten haastateltavat kuvailisivat omaa persoonallisuuttaan. Halusin tietää, millaisena varhaiskasvatuksen opettajana he näkevät itsensä ja miten määrittelisivät oman persoonallisuutensa. Kolmanneksi halusin selvittää, kokevatko varhaiskasvatuksen opettajat jonkun varhaiskasvatuksen osa-alueen toteuttamisen kiinnostavaksi tai ei niin kiinnostavaksi omaan persoonallisuuteensa peilaten.

Haasteena kysymysten laatimisessa oli aiheen moniulotteisuus. Kuinka laatia sellaiset kysymykset, jotka eivät olleet liian laajoja, mutta eivät kuitenkaan rajaisi aihetta liikaa tai johdattelisi haastateltavaa liialti vastaamaan jotain tiettyä? Pohdin pitkään kysymyksille sopivia muotoja ja osa kysymyksistä muokkautui vielä ihan viime hetkillä haastattelun jo ollessa käynnissä. Pohjustin haastattelua varhaiskasvatuksen opettajille sen verran, että he ymmärtäisivät käsitteen persoonallisuus. Haastattelu aloitettiin kuvaamalla itseään varhaiskasvatuksen opettajana sekä kertomalla, miten he kuvailisivat omaa persoonallisuuttaan. Seuraavaksi edettiin vaiheeseen, jossa pyysin haastateltavia kertomaan,

miten he kokevat oman persoonallisuutensa vaikuttavan varhaiskasvatuksen opettajan työhön. Tämän jälkeen halusin kuulla tarkemmin, mitä he ajattelevat vasusta, kuinka tulkitsevat sitä ja kokevatko jonkin vasun osa-alueen sellaiseksi mistä pitävät erityisesti ja mistä eivät pidä, persoonallisuuden näkökulmasta.

Aloitin haastattelut niin, että mukaanani oli haastattelurunko. Koin tarvitsevani niitä selkeyttämään haastattelun aloittamiseen, omien ja haastateltavien ajatusten virittäytymiseen. Haastattelujen aikana huomasin, miten kysymykset toimivat hieman eri tavoin jokaisen kohdalla. Osalla vastauksia tuli pidemmin ja osa kaipasi lisäksi hieman tarkentavia tai selkeyttävämpiä kysymyksiä. Tarkentavista kysymyksistä huolimatta osan vastaukset saattoivat olla jopa puolta lyhyempiä kuin taas jollain toisella. Miran haastattelu käynnistyi heti sujuvasti ja hänellä oli kattavia, kerronnallisia sekä pohtivia vastauksia. Mira oli äänessä suurimman osan ajasta, sillä koitin itse toimia puolueettomana sekä olla ottamatta kantaa hänen ajatuksiinsa ja kertomuksiinsa. Tarkentaville kysymyksille ei juuri ollut tarvetta ja haastattelu sujui rauhallisessa ja luottamuksellisessa ilmapiirissä. Haastattelun jälkeen keskustelimme yhdessä vielä tutkielmani aiheesta ja siitä, miten monenlaisia varhaiskasvatuksen opettajia on olemassa ja miten kaikki tulkitsevat esimerkiksi vasua omalla tavallaan.

Ainon haastattelu sujui omalla painollaan ja Aino vastasi kysymyksiin kertovalla otteella sekä pohtimalla kysymyksiä monipuolisesti. Koin haastattelun sujuvan hyvin ja onnistuin mielestäni tutkielman tekijänä antamaan Ainolle tilaa kertoa tarinaansa omalla tavallaan. Aino kysyi joihinkin kysymyksiin jonkin verran tarkentavia kysymyksiä, jotta ymmärsi varmasti oikein, mitä kysymyksellä tarkoitetaan. Sofian haastattelu vei selvästi vähiten aikaa, ja hän oli pohtinut aihetta haastattelukutsun tietämissä merkeissä, jossa olin tuonut ilmi tutkielman aiheen ja haastattelun sisällön (liite 1). Lisäksi Sofia toivoi saavansa haastattelurungon etukäteen, jotta pystyi tutustumaan siihen ja valmistautumaan haastatteluun omasta mielestään paremmin. Sofian vastaukset kysymyksiin olivat kerronnallisia, mutta melko lyhyitä ja ytimekkäitä. Tahkokallio (2014) toteaa väitöskirjassaan, että keskustelujen ja haastattelujen eri määrä selittyy osittain persoonallisilla tekijöillä (Tahkokallio, 2014, s. 78). Sofia pyysi osaan kysymyksistä tarkentavia lisäkysymyksiä, joilla halusi varmistaa, että oli itse ymmärtänyt kysytyn aiheen oikein. Jennin haastattelu eteni sujuvasti ja hän oli jonkun verran pohtinut aihetta ennakkoon. Hän oli Sofian tapaan toivonut saavansa tutustua haastattelurunkoon etukäteen, joka täydensi haastattelukutsua. Jenni oli tehnyt aiemmin persoonallisuustestin, jonka kautta kuvaili osittain omaa persoonallisuuttaan ja pohti omaa

kertomustaan. Jenni ei tarvinnut tarkentavia kysymyksiä, kertomukset olivat pohtivia ja niissä oli jonkun verran mukana esimerkkitalanteita.

Kaikki haastateltavat saivat itse valita haastattelupaikan sekä valita itselleen sopivan ajankohdan. Huomasin itse rentoutuvani haastatteluiden edetessä, sillä kysymysten esittämistapa oli muodostunut jo tutuksi. Olin valmistautunut mielestäni hyvin siihen, mikäli joku haastateltavista kaipasi täydentäviä kysymyksiä. Kaikille haastatteluille yhteistä oli pohdiskeleva ote sekä rauhallinen tunnelma.

3.4 Aineiston analyysi

Andrewsin, Squiren ja Tamboukoun (2013) mukaan kerronnallisessa tutkimusmenetelmässä ei ole selkeää analyysitapaa. Kerronnallisessa tutkimustavassa ei ole tarkkaan määriteltyjä sääntöjä tutkimustavoista. Se antaa mahdollisuuden toteuttaa tutkimuksen aineiston keruun monella eri keinolla, kuten äänittämällä arjen lomassa toteutuvaa puhetta, haastattelemalla, päiväkirjojen kautta, valokuvista, tv-ohjelmista, lehtiartikkeleista tai ihmisten jokapäiväisestä elämästä (Andrew, Squire & Tamboukou, 2013, s. 1). Sarajärven ja Tuomen (2018) mukaan laadullisen aineiston perusanalyysimenetelmä on sisällönanalyysi, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisissa tutkimuksissa (Sarajärvi & Tuomi, 2018).

”Sisällönanalyysia voi pitää paitsi yksittäisenä metodina myös väljänä teoreettisena kehyksenä, joka voidaan liittää erilaisiin analyysikonaisuuksiin” (Sarajärvi & Tuomi, 2018). Seitamaa-Hakkaraisen (2014) kirjoituksessa viitataan Chin (1997) näkemykseen siitä, että sisällönanalyysin kautta tutkitaan kielellistä aineistoa, jossa tutkielman tekijä tähtää erilaisten sisällöllisten luokittelujen avulla analysoimaan tutkittavaan ilmiöön liittyviä rakenteita ja sisältöjä (Chi, 1997 viitattu lähteessä Seitamaa-Hakkarainen, 2014). Seitamaa-Hakkarainen (2014) toteaa, että sisällönanalyysin avulla kuvataan kirjoitetun ja puhutun kielen muotoa sekä sisältöä. Sisällöllä tarkoitetaan aineiston aihetta, ja rakenteen analyysiin sisältyy aineiston muotoilu, sijainti, kuvien sekä tekstien käyttö. Sisällönanalyysin kautta pyritään systemaattiseen ja laajaan kuvaukseen aineistoon liittyvistä sisällöistä (Seitamaa-Hakkarainen, 2014). Eskola ja Suoranta (1998) ovat jakaneet sisältöä kuvaavan luokituksen kahteen eri lähestymistapaan; aineistolähtöiseen ja teoriasta operationalisoituun lähestymistapaan eli teoreettisten käsitteiden muuttamiseksi empiirisesti mitattavaan muotoon (Eskola & Suoranta, 1998). Valitsin narratiivisen aineistoni analyysimuodoksi aineistolähtöisen sisällönanalyysin.

Sarajärven ja Tuomen (2011) mukaan kerronnallinen tutkielma on yleensä voimakkaasti aineistolähtöinen eli induktiivinen. Aineistolähtöisyys aineiston analyysissa tarkoittaa etenemistä empiirisestä aineistosta kohti käsitteitä. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi perustuu suurelta osin tulkintaan ja päättelyyn. Se nähdään prosessina, jossa muodostetaan kuvaus tutkittavasta kohteesta yleiskäsitteitä hyödyntäen. Päätelmiä verrataan toistuvasti alkuperäiseen aineistoon uutta teoriaa luodessa (Sarajärvi & Tuomi, 2011, s. 1112–1113). Tiuhosen (2004) mukaan kerronnallisuus aineiston muotona tekee siitä väistämättä historiallisen. Kertomukset sijoittuvat aina johonkin aikaan, kulttuuriseen tai yhteiskunnalliseen tilanteeseen. Kertomuksen historia ja konteksti avaavat tutkielman tekijälle uuden näkökulman, ei ole tarkoitus pyrkiä jonkin ilmiön yleistettävyyteen, vaan sen ymmärtämiseen tietyssä kulttuurisessa asemassa. Kerronnallisuuteen yhdistyvä metodien käytön monipuolisuus tarjoaa analyysille mahdollisuuden nähdä elämän kokonaisuus niin kuin se itse kullekin ilmenee (Tiuhonen, 2004, s. 204–205).

Riessmanin (2008) mukaan kerronnallista sisällönanalyysia voi tehdä usealla eri tavalla. Analyysin tavoitteena on pitää kertomukset yhtenäisinä, ja luoda teoriaa jokaisen haastateltavan kertomusten pohjalta, mieluummin kuin kertomusten vertailun ja luokittelun kautta. Jokaisessa kerronnallisessa analyysissa keskitetään mielenkiinto siihen, mitä haastateltava on kertonut (Reissman, 2008, s. 53–54). Rantala (2015) viittaa tutkielmassaan Hyväriseen (2006), joka jakaa kertomuksen analyysin neljään erilaiseen tapaan. Näitä ovat 1. Kertomuksen temaattinen luenta tai sisällönanalyysi. 2. Kertomusten jäsentäminen luokittelemalla niiden kokonaishahmoja. 3. Kertomusten yksityiskohtien analyysi. 4. Vuorovaikutustilanteen ja sen seurausten analysoiminen (Hyvärinen, 2006 viitattu lähteessä Rantala, 2015, s.29–30).

3.4.1 Sisällönanalyysi vaihe vaiheelta

Kuten kappaleen alussa viittasin Andrews, Squiren ja Tamboukoun (2013) mukaan kerronnallisessa tutkimusmenetelmässä ei ole selkeää analyysitapaa (Andrew, Squire & Tamboukou, 2013, s. 1). Se on tullut minulle tutkielmani edetessä erittäin selväksi. Hämmästyin, kuinka paljon erilaisia keinoja lopulta onkaan tehdä kerronnallisen tutkimuksen analysointia. Tulin siihen lopputulokseen, että oman aineistolähtöisen kerronnallisen aineiston analyysiin sopii parhaiten Rantalan (2015) tutkielmassa esitelty Hyvärisen sisällönanalyysi.

Koska kerronnallisen aineiston analyysitapoja on monta, päätin yhdistää sisällönanalyysiin myös vuorovaikutustilanteiden huomioimisen.

Hyvärinen (2006) toteaa, että kertomuksellisessa sisällönanalyysissä aiheita voidaan poimia ja yhdistellä eri tavoin kokonaisuuksiksi. Laajoissa aineistoissa teemojen poimiminen keventää johdonmukaista analyysityötä, mutta se voi myös piilottaa kertomusten ominaisen luonteen, vuorovaikutuksellisuuden. Teemojen kerääminen voidaan tämän vuoksi liittää kertomukseen ja sen kulkuun, mistä seuraa kertomuksista esiin nousevien teemojen näkeminen kulttuurisesti rakentuneina, mutta subjektiivisina (Hyvärinen, 2006 viitattu lähteessä Rantala, 2015 s. 30).

Aloitin aineiston läpikäymisen litteroimalla haastattelut, jotka olin äänittänyt puhelimeeni. Ruusuvuoren (2010) mukaan äänitallenteet tulee ensimmäisenä litteroida eli muuttaa puheesta tekstiksi. Koska käytin aineiston analyysissä sisällönanalyysin muotoa huomioimalla vuorovaikutukselliset tilanteet, oli minun Ruusuvuoren mukaan tärkeää huomioida myös puheenvuorojen väliset tauot, puhujien itsekorjaukset eli katkokset puheenvuorojen sisällä sekä kuvata puhumisen sävyä ja tapaa (Ruusuvuori, 2010). Vuorovaikutustilanteiden huomioiminen näyttäytyi varhaiskasvatuksen opettajien litteroiduissa kertomuksissa puheen painotuksien, taukojen sekä jonkun verran yleisolemuksen tulkintana. En kuitenkaan keskittynyt sen tarkemmin vuorovaikutustilanteen analysoimiseen, koska en kokenut sen olevan oleellista tutkielmani aiheen kannalta. Haastattelut olivat kestoltaan noin 30 minuuttia. Keskustelimme yleensä haastattelun jälkeen vielä arkipäiväisistä asioista sekä tutkielmani aiheesta, mutta nämä eivät enää tallentuneet eivätkä olleet osa tutkielmaani. Kirjoitin itselleni samalla myös hieman muistiinpanoja jokaisesta haastattelu tilanteesta, jotta muistaisin ne myöhemmin. Mielestäni myös äänitteisiin palaaminen palautti mieleeni haastattelun tunnelman sekä haastateltavan kertomuksien ilmapiirin. Litteroituun tekstiin halusin taltioda jokaisen haastatteluun vastanneet varhaiskasvatuksen opettajan kertomukset sellaisenaan kuin he ne kertoivat. Pyrin merkitsemään itselleni muistiin myös mahdollisimman hyvin ne hetket, kun haastateltava piti puheessaan tauon, selkeästi pohtiakseen. Tauon pitäminen ja pohtiminen voi selkeyttää haastateltavana oltavan ajatuksia, mutta voi myös olla merkki siitä, että hän yrittää muodostaa mahdollisimman selkeän kertomuksen aiheeseen.

Kauniston (2014) mukaan aineiston analyysin näkökulmaa valitessa tutkielman tekijän täytyy päättää, pitäydytäänkö keskustelun aikana analyysissä yhdessä vai useammassa tilanteessa tai merkitystihentymässä, vai keskitytäänkö haastateltavan kokonaisvaltaiseen prosessiin (Kaunisto, 2014, s. 43–44). Tutkielmani tarkoituksena oli selvittää, kokevatko

varhaiskasvatuksen opettajat oman persoonallisuutensa vaikuttavan varhaiskasvatuksen opettajan työhön sekä siihen, kuinka sen näyttäytyy heidän työssänsä, esimerkiksi vasun tulkittamisen muodossa. Päätin keskittyä useampaan tilanteeseen, sillä keskittymällä vain esimerkiksi varhaiskasvatuksen opettajien kertomuksiin omasta persoonallisuudestaan, en välttämättä olisi saanut kertomusta siihen, kuinka he itse kokevat persoonallisuuden vaikuttavan työhön tai onko heillä jokin varhaiskasvatuksen osa-alue, josta ovat erityisen kiinnostuneita tai jokin mistä eivät ole.

Aluksi kävin läpi jokaisen haastatteluun osallistuneen varhaiskasvatuksen opettajan prosessin, jossa ensin kerrottiin itsestä varhaiskasvatuksen opettajana sekä kuvailtiin persoonallisuutta ja ajatuksia varhaiskasvatuksen opettajan työnkuvasta. Haastateltavat pohtivat myös varhaiskasvatusta ohjaavia lakeja ja asiakirjoja omaan persoonallisuuteen heijastaen. Tästä etenin varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksiin varhaiskasvatuksen toteuttamisesta ja siitä, mitkä varhaiskasvatuksen osa-alueet he kokivat itselleen kiinnostaviksi ja ei niin kiinnostaviksi peilaten omaan persoonallisuuteensa. Pohdin tarkasti, mitkä seikat olivat merkityksellisiä juuri kyseiselle haastateltavalle. Keräsin varhaiskasvatuksen opettajien kertomuksista mielenkiintoisia kohtia tutkielmani kannalta. Koostin niiden pohjalta jokaisen varhaiskasvatuksen opettajan oman tarinan, jotka esittelen luvuissa 4.1–4.4. Pyrin säilyttämään juuri ne termit ja sanan muodot, joita osallistujat käyttivät.

Clandininin & Connelyn (2000) mukaan aineistolla on tutkimuksessa rikas ja laaja tutkimuspotentiaali, ja aineistoon palataan toistuvasti analyysiä tehdessä. Litteroidusta aineistosta etsitään toistuvasti vastauksia ja siihen linkitetään kokemuksia, joita tutkijalla on haastattelutilanteessa (Clandinin & Connelly, 2000, s. 130–133). Kun olin käynyt läpi kaikkien haastatteluun osallistuvien varhaiskasvatuksenopettajien kertomukset läpikotaisin, aloin suhteuttamaan niitä toisiinsa etsimällä yhtäläisyyksiä ja poikkeavuuksia. Valitsin kaikesta litteroidusta aineistosta ne kohdat, jotka näin mahdollisesti vastaavan tutkielman aihetta sekä koskettavan tutkimuskysymystäni. Tämän jälkeen lajittelin ne selkeästi omaan Word-tiedostoon. Koodasin jokaisen haastateltavan kertomukset värikoodein, jotta tunnistaisin jokaisen helposti tutkielmani kirjoittamisprosessissa. Luokittelin kaikki kertomukset vielä erillisille sivuille ja merkitsin tehostevärein samaan teemaan liittyvät aiheet. Seuraavaksi asettelin jokaisen opettajan puheenvuorot vielä omaan tiedostoon peräkkäin samojen teemojen kohdalle, jotta pystyin näkemään, mitä kukakin oli mihinkin vastannut.

Aineistoa läpikäydessäni ja tutkiessani löysin melko samanlaisia pohdintoja varhaiskasvatuksen opettajien kertomuksissa, mutta osittain myös poikkeavia. Etsin kirjallisuudesta teorioita ja ajatuksia, jotka yhdistyivät johonkin haastateltavan kertomukseen tai sen osaa. Varhaiskasvatuksen opettajien puheissa esiintyneet aiheet saivat jonkin verran vahvistusta kirjallisuudesta. Yhdistin teorian tutkimustuloksiin viimeisenä, sillä tutkimukseni on voimakkaasti aineistolähtöinen. Kaikkien haastateltavien kertomukset oli tärkeää tuoda ilmi mahdollisimman omanlaisenaan, mahdollisimman vapaana teoriaan perustuvista ennakko-oletuksista. Pyrin harkitsemaan mahdollisimman tarkasti, millaisia päätelmiä tein varhaiskasvatuksen opettajien kertomuksista.

4 Tutkielman tulokset

Aloitin tutkielman tulosten läpikäymisen esittelemällä jokaisen haastatteluun osallistuneen varhaiskasvatuksen opettajan oman kertomuksen. Kertomukset koostuivat tutkielman tekijän, eli minun, kuvailuista kertomuksen etenemisestä sekä lainatuista otteista haastateltavien kertomuksista. Kyseessä olevien tarinoiden tarkoituksena oli tuoda tutkielmaan osallistuneiden varhaiskasvatuksen opettajien ääni esille, sekä mahdollistaa lukijalle tilaisuus tutustua syvemmin kertojiin. Toisessa vaiheessa tarkastelin varhaiskasvatuksen opettajien kertomuksia yhteisesti. Mitä varhaiskasvatuksen opettajat kertovat persoonallisuuden vaikuttamisesta työhön. Tarkoituksena oli vastata tutkimuskysymykseen tutkielman tekijän ja aineiston vuoropuhelun muodossa. Kertomuksien esittelyssä pyrin siihen, etteivät tutkielmaan osallistuneet varhaiskasvatuksen opettajat olleet tunnistettavissa. Aineistonäytteissä kolme pistettä (...) tarkoittaa taukoa kertojan puheessa, joko pohdintaa tai kysymyksen ymmärtämiseen liittyvää. **Vahvistettu teksti** tarkoittaa painotusta puheessa. Otteet kertojien puheesta on *kursivoitu*.

4.1 Miran tarina

Miran haastattelu käytiin maaliskuussa 2022. Haastattelupaikkana toimi tutkielman tekijän eli minun kotini. Mira on koulutukseltaan kasvatustieteiden maisteri ja oli tehnyt varhaiskasvatuksen opettajan töitä haastattelu hetkellä seitsemän vuotta, samassa päiväkodissa. Pisimmän ajan urastaan hän oli tehnyt varhaiskasvatuksen opettajan töitä esiopetusryhmässä. Hänellä oli kokemusta myös jaetusta johtajuudesta varajohtajan näkökulmasta. Kertomuksen alussa Mira lähti pohtimaan itseään varhaiskasvatuksen opettajana aiheeseen johdattelevalla kysymyksellä.

*”No... varmaan varhaiskasvatuksen opettajana määhän oon hyvin samanlainen, ku oon ihmisenä muutenkin. Aika semmonen tehokas ja huumorintajuinen... Semmoinen niin kuin **ongelmanratkaisukeskeinen** ja tykkään niin kuin struktuureista ja rutiineista... Mutta kuitenkin myös nautin semmoisista spontaaneista niinku tapahtumista tai semmoisista elämyksistä, että että... aika lailla tuota on hyödyntänyt omia vahvuuksia siinä työssä. En tiedä, kai määhän oon ihan semmoinen omasta mielestä ollut ihan lämmin ja semmoinen, joka haluaa kohdata lapsen... Semmoinen opettaja... uskoisi ainakin, **ainakin olen pyrkinyt siihen**”.*

Pyysin haastatteluun osallistuvia kuvaamaan itseään varhaiskasvatuksen opettajana kolmella adjektiivilla, Mira kuvasi itseään seuraavalla tavalla;

”Opena olen lempeä, selkeä ja osallistava”.

Tunnelma haastattelun aikana oli seesteinen ja Mira oli selvästi rentoutuneen ja rauhallisen oloinen. Seuraavaksi Mira kertoi omasta persoonallisuudestaan. Aihe oli selvästi hieman vaikeampi ja Mira totesinkin jossain vaiheessa sen pohtimisen olevan vaikeaa.

*”No aika analyttinen... Koen, että olen sellainen niin kuin joka mun persoonallisuus on... Semmoinen, joka haluaa tarkkailla, tehdä havaintoja ja päätelmiä ja aika semmoinen niin kuin... ja rauhallinen on ehkä huono sana, koska se mun mielestä kuvaa enemmän sitä mun käytöstä eikä sitä persoonaa. Vaan enemmän semmoinen niin kuin... **mää havainnoin pään sisällä aika paljon asioita ja mää oon aika tietoinen koko ajan**, niin kuin mää tiedostan helposti kaikkia asioita mitä mun ympärillä tapahtuu ja myös omia ajatuksia ja tunteitakin tiedostan, että oon aina semmoinen niinku...hmm... nii en mää osaa sanoa sen enempiä...
Vaikeaa!”.*

Pyysin haastatteluun osallistuvia kuvaamaan vielä erikseen omaa persoonallisuuttaan kolmella adjektiivilla. Mira kuvasi omaa persoonallisuuttaan persoonallisuustestistä saadun tuloksen avulla. Persoonallisuustestin hän oli tehnyt työn kautta käydyssä koulutuksessa. Mira kuvasi omaa persoonallisuuttaan seuraavalla tavalla:

”Rehellinen, arviointikykyinen ja näkökulmanottokykyinen”.

Seuraavaksi Mira pohti, oliko hänelle ollut hyötyä omasta persoonallisuudestaan varhaiskasvatuksen opettajan työssä.

*”Kyllä mää koen, että tietyt persoonallisuuden piirteet mää oon voinut niinku valjastaa siihen opettajan työhön... **että semmoinen ongelmanratkaisukyky ja semmoinen analyttisyys ja tietynlainen nopea ajattelu, nopea päätelmien tekeminen, niin se auttaa mua selviytymään monissa tilanteissa, jotka niinku siellä varhaiskasvatuksen maailmassa on haastavia**... että, opettajan siinä perus arkityössä on tosi paljon hyötyä ollut mulle sitä, että mää hahmotan nopeasti erilaisia kuvioita... Mää tarkoitan niinku tällaisia syy-seuraus suhteita ja niinku pystyy havainnoimaan monia asioita yhdellä kertaa... Että se on auttanut mua selviytymään siitä arjen kaaoksesta, **jota se välillä on se työ**. Siinä mielessä sitten se on*

antanut tilaa myös kehittää sitä omaa persoonallisuutta ja sitä työ persoonallisuutta omaa ammatillisuutta taas vastaamaan... niinku sitten sitä vasun normia mitä meillä on annettu, että kun on voinut tietyistä aisoista vähän niinku päästää irti ja ne tulee luonnostaan, niin sitten on voinut pystyä kehittämään myös sitä omaa ammatillisuutta niissä osa-alueissa missä on kokenut, että ne on heikoimpia, että ei ole niinku niin sanotusti persoonana valmis, valmis, siihen vaikka jotkut semmoiset luovat jutut tai muut semmoiset missä kokee vähän niinku, että ei, ei, ei ole sillä omalla mukavuusalueella, niin on voinut sitten työstää niitä”.

Tämän jälkeen pyysin Miraa pohtimaan varhaiskasvatuksensuunnitelman perusteita sekä varhaiskasvatuslakia. Minua tutkielman tekijänä kiinnosti kuulla, mitä hän ajatteli kyseisistä asiakirjoista ja laista sekä miten ne näkyivät hänen työssään. Ensin Mira pohti, miten hänen oma persoonallisuutensa ja sen myötä ilmenevät ajatukset vaikuttavat siihen, kuinka hän tulkitsee vasua ja varhaiskasvatuslakia.

*”Totta kai ne vaikuttaa, kun minä niitä omassa päässä tulkitseen. Kaikki mun omat arvot ja asenteet vaikuttaa siihen, että, että... mitä mää näen, kun mää luen tai mitä mää niinku päässäni näen, kun mää luen sitä tekstiä eli miten mää sen ymmärrän toisin sanoen. **En mää tiedä onko sillä niin sanotusti väliä, että mitä mää ajattelen siitä vasusta, kun se kunnioitus sitä kohtaan sitten niinku ohjaavana asiakirjana on mulla niin voimakas, että mää pyrin olemaan kyseenalaistamatta sitä ainakaan liikaa.** Toki se varmaan tiedostamatta sitten vaikuttaa siihen, että miten mää toimin ja jätänkö mää jotakin osa-alueita vähemmälle, jos ne tuntuu itselle vaikealta toteuttaa... että se on sitten taas semmoinen asia, että sitä ei ehkä itse edes huomaakaan mutta... mikä se kysymys olikaan?”.*

Mira kuvasi kertomuksessaan myös sitä, kuinka on työuransa aikana törmännyt siihen, että moni varhaiskasvatuksen ammattilainen tulkitsee vasua hieman omalla tavallaan.

*”Hmm, niin kyllä mää oon sen huomannut, että kyllä sitä voi vasua tulkita tosiaan monen kirjavasti, että oon mää sen huomannut jo ihan niinku omassa työyhteisössä. **Että erilaiset ihmiset tulkitsee sitä eri tavalla.** Ehkä omasta persoonasta tai omasta koulutustaustasta johtuen. Ne keskustelut on oikeastaan tosi mielenkiintoisia käydä, että miten ja ne on osa sitä meidän kasvatusta ja opetustyötä myös **käydä niitä keskusteluja.** Se on siinä mielessä aika jännä, jännä, tämä meidän työ kun se on niin voimakkaasti siihen vuorovaikutukseen perustuvaa. Että sekin on jo työtehtävä itsessään keskustella siitä, että miten me tulkitaan sitä vasua ja miten se näkyy meidän arjessa. Lähti kyllä nyt ihan laukalle jo”.*

Mira kertoi kokemuksiaan persoonallisuuden näkymisestä omassa työssään.

*”Kyllä siinä mielessä ajattelen, että jotta se oma persoona niinku sopii siihen työhön, niin se on ihan edellytys sille, että siinä työssä viihtyy pidemmän aikaa, kun vaan hetken aikaa, että kyllä sitten aika herkästi varmaan leipiytyy semmoiseen työhön, jossa joutuu toimimaan vastoin niitä omia niinku persoonallisuus piirteitä. Mutta sitten taas kyllä mää myös tiedostan ja ymmärrän sen, että jokaisessa työssä on ne normit, joita tulee niinku noudattaa työntekijänä... Että sä et ole töissä niin kuin omana itsenäsi, vaan sinä niin sanotusti myyt omaa vapaa-aikaasi työnantajalle ja silloin toimit sen mukaisesti miten normit sitä työtä määrittää... Elikkä siinä mielessä en tosiaankaan allekirjoita sitä, että jokainen opettaja työskentelee omalla persoonallaan, että opettajan tulee niinku hyödyntää sitä omaa persoonaansa. Niinku vahvuuksia ja positiivisuuden kautta, mutta sitten pitää myös mielessä meidän opetussuunnitelma ja meidän lait ja asetukset, jotka niinku määrittelee sen, että minkälaista se laadukas varhaiskasvatus tulee olla. Nehän perustuu tutkittuun tutkimustietoon, että... **ei tutkimustiedostakaan voi valita sitä osa-alueita, mikä sopii itselle ja sopii omaan arvomaailmaan**, vaan se täytyy niinku ottaa kaikkinaansa vastaan ja sitten toimia sen mukaisesti”.*

Mira jatkoi kertomalla, saiko hänen mielestään varhaiskasvatuksen opettajan persoonallisuus näkyä työssä.

*”No vastaus tuohon mun mielestä on, **että ei pysty tekemään niin, ettei se näkyisi**. Että, vaikka kuinka olisi työrooli päällä, niin vuorovaikutus työ elikkä meidän työ perustuu siihen, että me **olla vuorovaikutuksessa lasten, tiimin, huoltajien ja muiden sidosryhmien kanssa**... Niin, niin... se niinku se tapa olla vuorovaikutuksessa paljastaa jotakin sen ihmisen persoonasta. Toki sitä voi yrittää muokata ja tavallaan piilottaakin, joissain tilanteissa on pakkokin... Mutta, mää koen, että ei sitä voi täysin kokonaan häivyttää sieltä, että se on jotakin semmosta syvempää, niinku ihmisyyttä, mitä ei voi eikä kannatakaan poistaa, koska me ei olla robotteja ja sille on ihan syynsä, miksi lapsia ei opeta robotit vaan ihmiset. **Koska ihmisistähän tämä meidän yhteiskunta koostuu**. Mutta kyllä mää koen, että hyvin tärkeää siinä vuorovaikutuksessa on suojella sitä omaa persoona ja erottaa se työminä ja se ammatillisuus siitä omasta persoonasta, koska monesti se vuorovaikutus on myös niin kuluttavaa, että se auttaa sitten jaksamaan siinä työssä, kun tekee selkeät rajat sen työminän ja sen kotiminän välille”.*

Tämän jälkeen Mira kertoi, voiko hänen mielestään varhaiskasvatuksen opettajan työtä tehdä ylipäättäen ilman, etteikö oma persoonallisuus näkyisi.

*”No kyllä mä ajattelen, että omia vahvuuksia saa käyttää siinä työssä ja mä ajattelen, että työhyvinvointia lisää se, että työ on niin kuin omalle persoonalle sopivaa. Että kyllä mä oon niinku jo **uravalinnassakin** jotenkin tiedostanut, vaikka oon ollut nuori silloin kun olen hakenut opiskelemaan, että se työ tuntuu niinku semmoiselta, että mulla on siinä jotakin syvempää merkitystä ja mä saan siitä niinku henkisellä tasolla jotakin tyydytystä. Että mä pystyn niinku toimimaan siinä työssä semmoisena ihmisenä kun mä oon tai semmoisena ihmisenä minkälaisena mä haluaisin olla”.*

Miran kertomuksista huomasin, että hänellä oli jo useamman vuoden työura takana sekä hän oli tehnyt varajohtajan työtä eli kokemusta oli myös jaetusta johtajuudesta. Kertomukset olivat pitkiä ja pohtivia, mutta selvästi osaltaan kuitenkin tutkittuun tietoon perustuvia. Seuraavaksi pyysin Miraa kertomaan, oliko hänellä itsellään jotain vasun osa-alueita, jotka ovat hänestä mielenkiintoisia ja mitkä eivät ole niin mielenkiintoisia, pohjautuen hänen persoonallisuuteensa.

*”No onhan niitä moniakkin varmaan itsellä, jotka ei välttämättä ole lähellä sydäntä. Katsomukselliset asiat, se niinku ihan ensimmäisenä tulee mieleen. Semmoinen, että, että se tuntuu haastavalta toteuttaa... Sitten ehkä tuota, ei voi sanoa, että en niinku pidä siitä, mutta ei ole omia kiinnostuksen kohteita esimerkiksi liikuntakasvatus niin paljon. Tai kuvataidekasvatus... Voi olla, että puuttuu niitä taitoja, että, että niinku kokisi sen helpoksi tavallaan opettaa lapsille... Mutta sitten taas vasun kokonaisuudet on kyllä mun mielestä niin laajoja, että kyllä niihin niinku aina löytyy joku näkökulma, mihin pystyy tarttumaan itse. Mä oon ehkä niin kun... **se rajaaminen on ollut se työkalu**, miten mä oon ja se valintojen tekeminen, niin miten mä olen pilkkonut sitä vasua itsellenikin päässä... **Että miten se oikeasti arjessa näkyy**. Sekin, että vaikka ei olisi taitoa opettaa jotakin tiettyä tekniikkaa, vaikka kuvataiteessa, niin sitten kuitenkin voi jollain muulla tavalla tuoda kuvaa tai sitä taidekasvatusta sinne arkeen... **Mutta se katsomuskasvatus se on jännä, jännä juttu**...että, että miten sitä tulkitaan ja miten sitä niinku toteutetaan. Se on niin hyvin paljon niinku lasten, lasten niistä kysymyksistä ja siitä omasta kiinnostuksesta lähtöisin... että aika herkästi sitten jää tuomatta se asia esille, jos, jos sitä ei ole niinku pakko tavallaan käsitellä”.*

Mira kuvaili myös kertomuksessaan häntä itseään erityisesti kiinnostavia varhaiskasvatuksen osa-alueita tai sellaisia, joissa koki osaamisensa olevan hyvä, persoonallisuuteensa peilaten.

*”No kyllä nyt niinku mistä erityisesti pidän, niin se on se **Minä ja meidän yhteisömme**, vai mikä se onkaan. Semmoinen niinkö se osallisuuden niinku kaikki osallisuuden tematiikka on ja semmoinen tuota ryhmäytyminen, varsinkin eskarissa. Kun on ollut monta vuotta eskarissa, niin sen ryhmän muodostuminen. **Se Me-henkisen kokemuksen luominen ja rakentaminen**. Semmoinen niinku lasten välisen vuorovaikutuksen ja ystävyysuhteiden tukeminen, niin se on kyllä aika semmoista palkitsevaa ollut. Sitten tietenkin niinku ihan semmoisista menetelmistä, niin musiikkikasvatus on lähellä sydäntä ollut aina. Ja, ja se on omaan harrastuneisuuteen varmaan niinku... se jotenkin tuntuu helpolta”.*

Mira nosti kertomuksessaan esiin katsomuskasvatuksen ja olin kiinnostunut kuulemaan siitä hieman lisää. Mira kertoi selvästi hieman epäröivästi aiheesta verrattuna aiempiin kertomuksiin. Mira aloitti kertomalla, millaisia ohjeistuksia hän kaipaisi lisää katsomuskasvatukseen, sillä se tuntui selvästi vaikealta toteuttaa.

*”No, ajattelin, että tuota... tarvitsisi paljon käytännön läheisempää, niin kuin neuvoja, opastusta siihen, että miten noin pienillä lapsilla voi toteuttaa sitä katsomuskasvatusta, ilman, että siitä tulee niinkö semmoista tarinoiden kertomista tai **omien arvojen tyrkyttämistä**... Tai, että siitä ei tule jotakin liian pelottavaa lapselle, joka ei vielä erota mielikuvituksen ja totuutta täysin... että mitä eroa niillä on. On kyllä kohdannut monenlaisia mielenkiintoisia keskusteluja, jotka niinku on lapsista lähtöisin olevia. Sitten kun niin on tартunut, niin on tullut hyviä kokemuksia siitä, että lapsilla on jo paljon tietoa erilaisista katsomuksista. Mutta kuitenkin sitten taas on tullut myös niitä kokemuksia, että on vähän itsekin säikähtänyt, että **sanoinko nyt jotakin liikaa tai liian vähän**... että on pitänyt olla hyvin kieli keskellä suuta, just nimenomaan huoltajien reaktioita ajatellen. Että siinä on niin paljon latausta, siinä katsomuskasvatuksessa ja erilaisia odotuksia ja toiveita, niinku aikuisten suunnalta, että se on aika hankalaa. **Se tuntuu hankalalta tarttua**... se on jotenkin semmoinen moniulotteinen asia, että on vaikea tarttua siihen mitenkään ja alkaa systemaattisesti sitä toteuttamaan”.*

Mira kertoi pitkästi ja laajasti ajatuksistaan katsomuskasvatusta ja se oli selvästi ollut yksi varhaiskasvatuksen osa-alue, joka oli laittanut miettimään. Mira kertoi haastattelussa minulle vielä henkilökohtaisia ajatuksiaan siitä, miten näki oman persoonallisuutensa vaikuttavan katsomuskasvatuksen toteuttamiseen varhaiskasvatuksessa.

*”Kyllä mää ajattelen, että mun persoonallisuus vaikuttaa ainakin siihen, että kun mää oon niin tietopohjainen, **tiedosta elävä ihminen**, niin se vaikuttaa siihen, että mää haluan että lapsetkin saa tietoa... Että **niillä on tietoa saatavilla** ja... tuota niin... että sitä tietoa on*

*tasapuolisesti kaikenlaisista asioista. Se on niinku objektiivista se tieto. Toki sitä taas varmaan myös se oma persoona aiheuttaa sen, että se hengellinen puoli siinä katsomuskasvatuksessa tuntuu aika haastavalta, koska jos ei ole itsellä semmoista tarvetta ja halua siihen henkisyYTEEN eikä ole oikein sinut semmoisen... jonkun tämmöisen hengellisyyden kanssa, niin se voi olla hyvin hankala sitten kohdata sellaista lasta, jolla on voimakkaita, opittuja esimerkiksi hengellisiä tapoja. Koen myös sen silla lailla, että olen välillä epävarma siitä... Että kohtaanko tarpeeksi sensitiivisesti sellaista perhettä, joka on vaikka syvässä uskossa ja jota mä näen, että he ajattelee...niinku käsittää koko maailman ihan eri lailla kuin minä. Että enhän vahingossakaan loukkaa millään tavalla. Mutta kuitenkin yritän sitä semmoista neutraalia kasvatusinstituutiota siinä edustaa. Hyvä esimerkki vaikka, kun uimaviikolla eskarilaisilla on kyllä hyvin haastavaa ollut keskustella sitten perheiden kanssa, joiden uskonto kieltää sen lapsen alastomuuden. Niin on saanut **todellakin hillitä omia tunteitaan**, kun ei voi ymmärtää sitä, että mistä tämmöinen sääntö tulee... Että, että miten saa sensitiivisesti keskusteltua ja sitä **lapsen etua** ajettua siinä asiassa...**haastavaa**".*

Miran haastattelu päättyi pohdiskeleviin tunnelmiin. Keskustelimme esimerkiksi katsomuskasvatuksesta vielä tovin haastattelun jälkeen ja jaoinme kokemuksiamme kyseisestä aiheesta. Koin tärkeäksi nostaa katsomuskasvatuksen esille Miran kertomuksessa, koska se oli iso osa haastattelua.

4.2 Ainon tarina

Ainon haastattelu käytiin maaliskuussa 2022 ja haastattelupaikkana toimi minun kotini. Koulutukseltaan Aino on kasvatustieteiden kandidaatti. Haastatteluhetkellä Aino oli toiminut varhaiskasvatuksen opettajan työssä noin puolitoista vuotta. Hänellä oli kokemusta esikouluryhmästä aiemmasta työpaikasta, mutta haastatteluhetkellä hän toimi varhaiskasvatuksen opettajan alle 3-vuotiaiden ryhmässä eri päiväkodissa. Kertomuksen alussa Aino lähti pohtimaan itseään varhaiskasvatuksen opettajana.

*"No varhaiskasvatuksen opettajan olen... no **tietenkin alalle kouluttautunut henkilö**, jolla on se teoreettinen tausta siinä käytännön työn ohella. Koen, että olen hyvin lapsilähtöinen opettaja, joka hyvin vahvasti suunnittelee ja kehittää toimintaa sen lapsiryhmän tarpeiden mukaisesti. Että ei mulla ole semmoista tyyliä, että mä olisin niinku mustavalkoinen, **että***

joka vuosi tehdään tällä lailla, vaan aina niinku katson sen tilanteen ja lapsiryhmän mukaisesti. Koen, että oon avoin, lämminhenkinen, sosiaalisesti taitava opettaja...joo”.

Pyysin Ainoa kuvailemaan itseään varhaiskasvatuksen opettajana vielä kolmella adjektiivilla.

”Vakaopena olen tasapuolinen ja tasa-arvoinen, turvallinen sekä selkeä”.

Aino vaikutti rauhalliselta kertoessaan omia ajatuksiaan ja kokemuksiaan. Jossain vaiheessa hän selvästi pohti tai jäseni pidempiä aikoja omia ajatuksiaan. Hänen vastauksensa vaikuttivat kuitenkin itsevarmoilta. Omaa persoonallisuuttaan Aino kuvaili seuraavalla tavalla:

*”Omg... että millä... joo... No mun persoonallisuus on... Mää koen, että se on hyvin huumorintajuinen. Mää oon huumorintajuinen persoona, avoin. Mun persoonallisuuteen liittyy myös **semmoinen tietynlainen maailmankatsomus**, että miten mää näen ja koen tätä maailmaa. Niin se näkyy aika vahvasti minun persoonassa, että elän joka päivä täysillä ja se näkyy työssä ja vapaa-ajalla... Ja, joo... **semmoinen positiivinen persoonallisuus.***

Positiivinen ja avoin persoonallisuus on mulla”.

Seuraavaksi Aino kuvaili omaa persoonallisuuttaan vielä tarkemmin kolmen adjektiivin muodossa.

”Olen sosiaalinen, huumorintajuinen ja oikeudenmukainen”.

Aino jatkoi persoonallisuuden ja varhaiskasvatuksen opettajan roolin käsittelyä pohtimalla, oliko hänellä itsellään hyötyä omasta persoonallisuudestaan varhaiskasvatuksen opettajan työssään. Aino pohti vastauksia hetken aikaa ja vastasi melko lyhyesti ja ytimekkäästi.

*”Koen ehdottomasti, että siitä on **suuri, suuri hyöty**. Mää huulen, että jos mun persoonallisuus ei olisi tällainen, niin **mää en olisi hakeutunut koko alalle**. Että on siitä **suuri, suuri etu**”.*

Aino pohti kertomuksessaan varhaiskasvatuksen opettajan persoonallisuuden näkymistä varhaiskasvatusta ohjaavien lakien ja asiakirjojen muodossa.

*”Kyllä mää ajattelen, että se siinäkin niinku varmasti tuo sen semmoisen oman... **omat silmälasit päähän**, miten sitä vasua tai lakia lukee. Tietenkin laki nyt on eri, **kun se on fakta** ja sitä täytyy noudattaa, mutta... ja myös vasuakin, mutta kyllä varmasti niinku jos itsekkin miettii omaa suunnittelemista ja toteuttamista, niin **kyllä se persoona myös sieltä niinku***

vasustakin kumpuaa jo, että miten ne asiat toteuttaa. Tai, että suunnittelee... että kyllä se siihenkin vaikuttaa, aika paljonkin ”.

Aino kertoi kokemuksiaan persoonallisuuden näkymisestä omassa työssään.

*”Kyllä mää koen, että se mun oma persoona näkyy siinä mun työssä tosi hyvin ja vahvasti, miten mää sitä teen. Tuntuu hassulta olla **tai tuntuu hassulta, jos miettii, että se ei saisi näkyä siinä työskentelyssä.** Että kyllä mää koen, että kun olen tällainen huumorintajuinen ja avoin ja tällainen niinku leikkisä persoona, niin se myös on hyvin vahvasti läsnä siinä pedagogiikassa, jota mää siinä lapsiryhmässä toteutan ja suunnittelen... että näkyy, ei voi olla näkymättä”.*

Seuraavaksi Aino kuvaili kertomuksissaan omia näkemyksiään siitä, saako hänen mielestään varhaiskasvatuksen opettajan persoonallisuus näkyä työssä.

*”No mää koen, että varhaiskasvatuksen opettajan työtä ei voi tehdä ilman, että se oma persoona siinä näkyy. **Se vääjäämättäkin sieltä varmasti näkyy siinä omassa työssä**”.*

Halusin tutkielman tekijänä vielä kuulla Ainon tarkempaa kertomusta siitä, voiko varhaiskasvatuksen opettajan työtä ylipäätään tehdä hänen mielestään ilman, että oma persoonallisuus ei näkyisi työssä.

*”Minun mielestä tätä työtä ei voi tehdä ilman, että se persoonallisuus sieltä näkyy. Mun mielestä tää on semmoinen työ, mitä **myös ei pidäkään tehdä silleen, että se persoonallisuus ei näy sieltä.** On ne tietyt lait ja asiakirjat, joita pitää noudattaa, mutta ne ihanasti antaa vapautta myös siihen, että sen työn voi tehdä omalla tavallaan... Kunhan se vaan menee kaikkien säännösten ja asioiden mukaisesti. **Eli en kyllä koe, että kukaan voi tehdä tätä työtä ilman sitä omaa semmoista vibaa**”.*

Tämän jälkeen pyysin Ainoa pohtimaan varhaiskasvatuksensuunnitelman perusteita tarkemmin. Johdattelin kysymyksellä Ainoa pohtimaan, onko vasussa jokin aihe alue, joka ei ole niin kiinnostavaa oman persoonallisuuden näkökulmasta. Ainon elekieli muuttui hieman ja tutkielman tekijänä huomasin, että aiheeseen oli paikoitellen vaikea vastata.

*”No en mää kyllä tiedä, onko semmoista, mistä mää en itse pidä. Ehkä mitä itse ehkä kokee haastavina on semmoisia, mitkä sieltä niinku sitten helposti jää ehkä semmoisiksi... että, ehkä niitä ei ihan lemppareita, kuten esimerkiksi **katsomuskasvatus tämän päivän maailmassa**... Se tuntuu, että se aika monessa paikassa koetaan haasteena ja kyllä ehkä itsekin näin pienten*

ryhmässä katsomuskasvatuksen toteuttaminen on ehkä se, mitä itse koen haastavana. Mutta en mää siltikään sanoisi, että mää en siitä pidä... Vaikea sanoa, ei suorastaan ole semmoisia ihan suoria asioita, mistä ajattelen, että tämä nyt on ihan pöljää... Mutta siinäkin taas se käytännön järjestäminen ja kokeminen tuo sen haasteen siihen ja sitten ehkä sitä kautta se semmoisen niinku ajatuksen, että tämä ei ehkä ole se oma tai se helpoin ja ihanin ja mahtavin juttu”.

Seuraavaksi Aino alkoi pohtimaan sitä, mitkä vasun osa-alueet hän koki itselleen kiinnostaviksi peilaten omaan persoonallisuuteen. Tähän oli selvästi helpompi vastata kuin edelliseen keskustelunaiheeseen.

*”No ei mulla kyllä ehkä sieltä mitkään pomppaa yli... Tietenkin kaikki nämä taiteisiin liittyvät osa-alueet on niitä, mitä niinku jos mieltii **pienten ryhmää**, niin ne korostuu huomattavasti. Sekä sitten tietenkin myös **kasvan, liikun ja kehityksen-osa-alue on hyvin vahvasti läsnä**... Mutta, jos pitäisi valita, niin varmasti ne monipuolisiin taiteisiin, niinku musiikkiin, kuvataiteisiin, käsitöihin ja sitten liikuntaan liittyvät osa-alueet on lähellä omaa sydäntä”.*

Myös Aino nosti kertomuksissaan esiin katsomuskasvatuksen toteutuksen tuomat vaikeudet. Halusin tutkielman tekijänä kuulla aiheesta lisää. Minua kiinnosti kuulla, mitä Aino ajattelee katsomuskasvatuksesta.

Huokausta* ”Katsomuskasvatus... No mun mielestä se on hyvä, että siitä on päästy, siitä uskonnon, uskonnon opettamisesta ja uskon, tai no niin... **Uskonnonopeuksesta on päästy tämmöiseen laaja-alaisempaan katsomuskasvatukseen. Kyllä mää ajattelen, että se tässä nykymaailmassa kuuluu hyvin vahvasti tähän meidän monikulttuurisuuteen ja mitä nyt vaikka täälläkin on hyvin erilaisia perheitä ja taustoja. Mun mielestä on erittäin tärkeää, että sitä myös varhaiskasvatuksessa tuodaan esille, mutta sitten taas itse näin alle 3-vuotiaiden ryhmässä koen, että sitä on ehkä hankalampi toteuttaa sellaisessa ryhmässä, missä ei ole eri katsomuksista tulevia lapsia tai perheitä... Sitten se ehkä jää tosi semmoiseksi irralliseksi osa-alueeksi... **Siihen kyllä kaipaisi vielä jotenkin enemmän, ehkä jopa sinne vasuun, semmoista ei nyt vinkkiä, mutta semmoista avaamista, että mitä kaikkea se sitten niinku voisi käytännössä olla”.***

Lopuksi Aino kertoi vielä siitä, kuinka katsomuskasvatus näkyy hänen ryhmässään. Hän pohti asiaa pitkälti siltä kannalta, että kuinka hän koki katsomuskasvatuksen toteuttamisen pientenryhmän näkökulmasta.

*No pienillä se nyt kyllä meillä suoraan sanottuna **jää aika vähälle**. Koen, että etenkin kun sanoja ja puhetta ei ole, niin se on enemmän sitä, että esimerkiksi kirjojen avulla... siellä on saattanut olla erilaisia perheitä ja sitä kautta ollaan asiaa käyty läpi. Mutta hyvin, hyvin vähäiseksi muuten jää. Kirjoista joo oikeastaan ainoat ne pienet, pienet asiat, mistä meillä se katsomuskasvatus on koostunut. Toisaalta se on kyllä ollut ihan hyvä, että se on ollut semmoinen niinku aika luonnollinen lähestymistapa pienten kanssa. **Tulee sitä erilaisuutta ja monikulttuurisuutta ja tämmöistä...**”.*

Ainon haastattelu päättyi mietteläisiin tunnelmiin. Keskustelimme jonkin verran yhdessä vielä tutkielmani aiheesta ja siitä, kuinka erilaisia lopulta kaikki olemme. Katsomuskasvatus herätti myös keskustelua vielä haastattelun jälkeen. Aino koki, että hänen persoonallisuutensa vaikuttaa vahvasti siihen, miten hän tekee työtään varhaiskasvatuksen opettajana.

4.3 Sofian tarina

Sofian haastattelu käytiin maaliskuussa 2022 ja haastatteluympäristönä toimi Zoom. Haastattelu tehtiin etänä, niin, että molemmilla osapuolilla oli mikrofonit ja kamerat päällä. Sofia on koulutukseltaan kasvatustieteiden kandidaatti. Sofia oli haastatteluhetkellä ollut varhaiskasvatuksen opettajan töissä noin kaksi vuotta. Hän työskenteli 2–4 vuotiaiden lasten ryhmässä. Sofia kertoi, että häntä jännitti haastatteluun osallistuminen ja tutkielman tekijänä pyrin pitämään tunnelman mahdollisimman rentona ja sensitiivisenä. Sofia oli pyytänyt saada nähdä haastattelun rungon etukäteen, jotta hän pystyi valmistautumaan siihen henkisesti. Sofia aloitti kertomuksensa pohtimalla itseään varhaiskasvatuksen opettajana.

*”Koen, että mä oon **semmoinen rauhallinen ja lempeä ja lasta ajatteleva**. Ja lapsen puolta pitävä. Ja sitten semmonen lapsen tasolla oleva. **Oikeastikin lapsen tasolla fyysisesti, mutta sitten jotenkin mielelläänkin aina yrittää olla ja jotenkin silleen... vaikea sanoa**. Niinku herkkä, mutta jotenkin semmoinen, että aistii ja tutkii. Ajattelee, niinku monella eri tasolla niitä asioita ja miltä lapsesta tuntuu ja mitähän se haluaisi...”.*

Sofian elekieli kertoi, että häntä jännitti kertoa itsestään varhaiskasvatuksen opettajana ja hän kertoi välillä itsekkin, että jännittää ja on jotenkin vaikeaa puhua itsestä. Tutkielman tekijänä pyrin pysymään rauhallisena ja sensitiivisenä. Kerroin, että ei ole olemassa oikeita tai vääriä vastauksia, vaan tahdon kuulla sinun kokemuksiasi. Seuraavaksi Sofia kuvasi itseään varhaiskasvatuksen opettajan kolmella adjektiivilla.

”Varhaiskasvatuksen opena oon vuorovaikutteinen, lämmin ja herkkä”.

Tämän jälkeen johdattelin kysymyksen avulla Sofiaa kuvailemaan omaa persoonallisuuttaan. Koska Sofia kertoi omasta persoonallisuudestaan jo valmiiksi adjektiivein, en pyytänyt häntä enää erikseen kuvailemaan itseään kolmella adjektiivilla.

*”Oon monipuolinen. Ja ehkä tarkemmin iloinen, **lämmihenkinen, tunteellinen, aito ja sitten muut huomioonottava**”.*

Seuraavaksi Sofia pohti, onko hänen persoonallisuudestaan hyötyä varhaiskasvatuksen opettajan työssä.

*”Koen, että on hyötyä. Jotenki se auttaa jaksamaan siinä arjessa. **Jotku semmoset ominaisuudet auttaa jaksamaan**”.*

Tämän jälkeen johdattelin Sofina kysymyksen avulla kertomaan kokemuksiaan siitä, kokiko hän oman persoonallisuuden vaikuttavan siihen, kuinka hän tulkitsee varhaiskasvatusta ohjaavia lakeja ja asiakirjoja varhaiskasvatuksen opettajana.

*Hyvä kysymys ja luulen, että varmaan vaikuttaa. **Ehkä sitä jotenki lukee joittenki semmosten lasien läpi. Että kyllä ne vaikuttaa, omat semmoset arvot ja ajatukset, että miten sitä tulkitsee**”*

Sofia kertoi kokemuksiaan oman persoonallisuuden näkymisestä työssään.

*”Miten se vaikuttaa, niin vaikuttaa aika paljon ja mun mielestä pitää olla semmoinen aito... **Muuten on vaikeaa tehdä töitä ja varsinkin lapset huomaa, jos ei oo aito oma itsensä. Jaaa.... Mää oon ajatellut, että mulla on semmoisia hyviä ominaisuuksia, mitä opettajalta vaaditaan tai itse ajattelee silleen**”.*

Seuraavaksi Sofia kuvaili omia näkemyksiään siitä, saiko hänen mielestään varhaiskasvatuksen opettajan persoonallisuus näkyä työssä.

*”**Mun mielestä saa ja pitää näkyä oma persoonallisuus**”.*

Tämän jälkeen halusin kuulla tarkempaa kertomusta siitä, voiko Sofian mielestä varhaiskasvatuksen opettajan työtä ylipäättään tehdä ilman, että oma persoonallisuus ei näkyisi työssä.

*”**Ei pysty. Jotenki se ois hirveän kuluttavaa, jos ei pystyisi olemaan yhtään oma itsensä**”.*

Seuraavaksi pyysin Sofiaa kertomaan, oliko hänellä joku sellainen vasun osa-alue, jota ei koe niin kiinnostavaksi omaan persoonallisuuteen peilaten. Tutkielman tekijän näkökulmasta huomasin, että tähän vastaaminen ei vaikuttanut vievän aikaa ja oli Sofialle selvää. Hän oli mitä luultavammin pohtinut aihetta aikaisemminkin.

”...Katsomustieto ja uskontoon liittyvä”.

Sofia jatkoi kertomustaan nostamalla esiin vasun osa-alueita, joita koki itse kiinnostavaksi peilaten omaan persoonallisuuteensa.

*”...Onkohan siellä tunnetaidoissa joku osa... Ei oo semmosta lempparia, että on monta sellaista hyvää. No, ehkä **metsäretket** on nyt suosittuja, niin jotenki se lähiluonto ja semmonen”.*

Koska Sofia oli jo kolmas tutkielmaan osallistuneista varhaiskasvatuksen opettajista, joka nosti katsomuskasvatuksen ei niin kiinnostavaksi osa-alueeksi, halusin kuulla aiheesta lisää. Pyysin Sofiaa kertomaan enemmän ajatuksiaan katsomuskasvatuksesta.

”Jotenki nykymaailmassa, sääntömaailmassa, niin aika vaikeaa... Ei oo saanu oikeen semmosta konkreettista esimerkkiä tai jotenki se tuntuu vaikealta ja pitää niin paljon asioita huomioida siinä”.

Sofian kertomuksessa oli paljon yhteneväisiä tekijöitä Miran ja Ainon kertomuksien kanssa, koskien katsomuskasvatusta. Lopuksi Sofia kertoi vielä siitä, kuinka katsomuskasvatus näkyy hänen ryhmässään.

”Ei kyllä hirveästi oo. Että se muutaman kerran vuodessa seurakunnan pitämä pikkukirkko... ja ne ajoittuu monesti jonnekin pääsiäiseen tai joulun, että ei kyllä sen enempää oo”.

Kiitin Sofiaa haastatteluun osallistumisesta ja jatkoimme vielä hetken keskusteluja tutkielmani aiheen parissa Zoomissa. Sofian jännitys selvästi lieveni loppua kohden, joten koin tutkielman tekijänä tästä hyvää mieltä.

4.4 Jennin tarina

Jennin haastattelu käytiin maaliskuun lopulla 2022. Sofian tapaan Jennikin oli pyytänyt etukäteen haastattelun runkoa, jotta pystyi tutustumaan siihen etukäteen. Keskustelu käytiin Zoomin välityksellä. Jenni on koulutukseltaan kasvatustieteiden kandidaatti. Jenni oli tehnyt

varhaiskasvatuksen opettajan työtä haastatteluhetkellä noin kaksi vuotta. Hän työskenteli 3–5-vuotiaiden lasten ryhmässä. Lisäksi hänellä oli reilu vuoden verran kokemusta varhaiskasvatuksen kentältä lastenhoitajan ammatin näkökulmasta. Haastatteluun hän osallistuu kuitenkin varhaiskasvatuksen opettajan roolissa. Keskustelu lähti käyntiin sillä, että Jenni pohti itseään varhaiskasvatuksen opettajana.

*”Mun mielestä mä oon innostunut ja pyrin toimimaan lapsilähtöisesti. Sitten mä oon aika kärsivällinen tyyppi. Mielelläni kokeilen myös uusia asioita, **että en silleen tyydy siihen, että näin on aina tehty.** Että tykkään kokeilla erilaisia asioita”.*

Tutkielman tekijänä huomasin, että Jenni oli valmistautunut haastatteluun hyvin ja tehnyt pohdintatyötä etukäteen. Vastaukset tulivat kuin apteekin hyllyltä ja Jenni vaikutti seisovan sanojensa takana. Pyysin seuraavaksi Jenniä kuvailemaan itseään varhaiskasvatuksen opettajana kolmella adjektiivilla. Jenni kuvaili itseään seuraavalla tavalla:

”Varhaiskasvatuksen opettajana olen sensitiivinen, positiivinen, joustava/sopeutuvainen”.

Tämän jälkeen Jenni kuvaili omaa persoonallisuuttaan siihen johdattelevan kysymykseni kautta. Jenni kertoi, että oli tehnyt persoonallisuustestin, jonka toi esiin kertomuksensa alussa.

*”Olen persoonallisuustestin mukaan sovittelija, mutta mitä sitten itse luonnehtisin, niin mä olen **aika kärsivällinen ja aika pitkäpinnainen tyyppi.** Ja tulen yleensä kaikkien kanssa toimeen, vaikkei silleen kemiat natsaisikaan. Mutta yleensä löytyy semmoinen yhteinen sävel jollain lailla, vaikka sitten ei ihan arvot kohtaisi. Joo... yleensä pyrin suhtautumaan ihmisiin ja asioihin **avoimesti ja optimistisesti.** Että vaikka olisikin sillain vähän saanut negatiivista ennakkokuvaa, niin sitten pyrin vähän avoimesti suhtautumaan itse arvioimalla sen tilanteen, oma näkökulman kautta... Tämmöisiä piirteitä ainaki”.*

Seuraavaksi Jenni kuvaili omaa persoonallisuuttaan kolmella adjektiivilla

”Olen rauhallinen, positiivinen ja joustava”.

Jennin elekieli oli rauhallinen, tutkielman tekijänä näin heti yhteyden hänen omaan kuvailuunsa persoonallisuudestaan. Tämän jälkeen haastattelu eteni siihen, että Jenni pohti, onko hänellä itsellään hyötyä omasta persoonallisuudestaan varhaiskasvatuksen opettajan työssä.

*”Noo...koen, että siitä kärsivällisyydestä on hyötyä, mutta toisaalta sitten varmasti on semmoisia piirteitä, joista ei välttämättä ole niin hyötyä, että varmaan ihan löytyy sekä hyviä puolia, että huonoja puolia. Niinku varmaan ehkä jokaisella ihmisellä...Että et varmaan sitten, kun on itse kärsivällinen, niin sitten toivoisi semmoista, että voisi rohkeammin sitten sanoa asioita tai tälleen... **Tai et sitten tavallaan sitä räväkkyttä ehkä puuttuu**”.*

Jenni kuvaili seuraavaksi ajatuksiaan siitä, kokiko hän oman persoonallisuutensa vaikuttavan siihen, kuinka hän tulkitsee vasua ja varhaiskasvatustilaa varhaiskasvatuksen opettajana. Aihe herätti selvästi pohdiskelua ja siihen tuntui olevan haastavaa vastata.

*”Vaikea kysymys... voi olla, että tiedostamatta vaikuttaakin, vaikka ajattelee, että ajattelisilleen suht objektiivisesti... Tää ois ihan mielenkiintoista tietää, että jos jotenkin pystyis arvioimaan, että miten se on se totuus... **Et voi olla, että tiedostamatta, vaikkei silleen itse ajattelis**”.*

Jenni kertoi kokemuksiaan persoonallisuuden näkymisestä omassa työssään.

*”Mä oon ajatellut semmoista ainakin, että eri tiimeissä muidenkin työntekijöiden on ollut aika helppo tulla kertomaan, jos niiden mielestä on töissä jotain epäkohtia tai jotain, joka niitä vaivaa. **Että mä olisin ihan suht helposti lähestyttävä tyyppi**. Että ainaki tällöiset asiat”.*

Seuraavaksi Jenni kertoi omia näkemyksiään siitä, saiko hänen mielestään varhaiskasvatuksen opettajan persoonallisuus näkyä työssä.

*”**No jotenki tuntuu, että se väkisellä varmaan näkyy, että vaikka kuinka yrittäisi**...silleen toki jokaisella varmaan on semmoinen työrooli, mutta kuitenkin sieltä näkyy se jonkinlainen osa sieltä persoonasta... **Että ehkä voi olla semmoinen vähän sliipattu versio siellä töissä, että kotona ehkä voi olla semmoinen räiskyvämpi tai jotenki, että näkyy ne huiput ihan eri tavalla, mutta kuitenkin näkyy jotain niitä persoonallisuuden piirteitä sitten kuitenkin siellä työelämässäkin**”.*

Halusin tutkielman tekijänä vielä kuulla Jenniltä tarkempaa kertomusta siitä, voiko varhaiskasvatuksen opettajan työtä ylipäättään tehdä hänen mielestään ilman, että oma persoonallisuus ei näkyisi työssä.

*”Ei varmaan täysin voi häivyttää sitä omaa persoonaa, mutta sitten voi kuitenkin jotenkin pyrkiä vähän hiomaan niitä pahimpia särmiä pois, että on vähän semmoinen erillinen työpersoonaa... **Että tuo vähän niinku parhaat puolet sitten esiin siitä omasta persoonasta**”.*

Tämän jälkeen pyysin Jenniä kertomaan, oliko hänellä jokin vasun osa-alue, jota ei kokenut niin kiinnostavaksi omaan persoonallisuuteen peilaten.

”No ajattelen, että aika neutraalisti suhtaudun kaikkiin, mutta toki sitten osa tuntuu helpommin lähestyttävältä... tuntuu helpommalta lasten kanssa käydä niitä asioita ja ottaa haltuun kuin jotkut toiset. Et varmaan osin ne oman mielenkiinnon kohteet ja tälleen, mitä itse tavallaan tuntee, että osaa, niin niitä on helpompi tietenkkin, vaikka yrittää silleen kaikkiin panostaa. Sitten vähän saattaa sekin vaikuttaa sitten, että niitä voi toisen opettajan kanssa jakaa, jakaa vastuuta siihen, että mitkä on tavallaan hänelle sitten ehkä vanhempia kuin minulle itselleni... Silleen pystyy kiertämään sitten niitä”.

Jenni jatkoi tarinaansa pohtimalla, oliko vasussa jokin osa-alue, jonka hän koki kiinnostavaksi omaan persoonallisuuteen peilaten.

*”No tähän just ajattelen vähän tuota samaa vastausta kuin äsken, että neutraali suhtautuminen. Että ei ole silleen erityisesti mitään lempparia, että... No ehkä varmaan joku tuo taiteellinen ilmaisu voisi olla se, mistä ehkä eniten tai onko se jotenkin luontevin juttu...
Mutta toisaalta aika neutraali, että ei silleen laita sitä muuta ylemmäksi”.*

Jenni oli viimeinen haastateltavani ja koska kolme edellistä haastatteluun osallistunutta varhaiskasvatuksen opettajaa oli nostanut katsomuskasvatuksen esille, halusin mielenkiinnosta kysyä Jenniltäkin, mitä hän ajattelee katsomuskasvatuksesta.

*”Suhtaudun aika neutraalisti, mutta koen, että se olisi helpompaa toteuttaa semmoisessa ryhmässä, jossa olisi jo luonnostaan eri katsomuksen omaavia lapsia. Sitten voisi luontevasti tutustua näihin ryhmässä esiintyviin katsomuksiin. **Että se vois paljon omakohtaisempaa sitten tutustua niihin eri katsomuksiin, kun on niitä eri katsomuksia...** Meilläkin on ryhmässä kaikilla sama katsomus, että mihin muihin katsomuksiin tutustuis... Että miten sitä valkkaa niitä katsomuksia ja tälleen. Se on varmaan se haaste, minkä takia se on jäänyt vähän lapsipuolen asemaan tuo katsomuskasvatus”.*

Pyysin lopuksi Jenniä vielä kuvailemaan tarkemmin, kuinka katsomuskasvatus näkyy hänen ryhmässään.

”Tuntuu, että meillä se on aika paljon jäänyt seurakunnan vastuulle. Että se on vähän tälleen ulkoistettu, että pitäisi varmaan enemmän skarpata sen suhteen. Kun seurakunnalla monesti on silleen, ettei tutustuta niihin eri katsomuksiin, vaan niillä on sitten sitä ev.lut. hommaa,

*vaikka onkin silleen, että ei harjoiteta sitä uskontoa. Mutta kuitenkin vaan ev.lutin näkökulmasta, että jää ne muut sitten paitsioon... **Että aikalailla seurakunnan vastuulla ja sitten tällöisiä juhlapyhä hommia, että aika tämmöstä yksipuolista**”.*

Kertomuksen jälkeen kiitin Jenniä haastatteluun osallistumisesta ja jatkoimme vielä hetken aikaa keskustelua haastattelun jälkeen pohtien lähinnä tutkielmani aihetta. Jennin mielestä se kuulostaa mielenkiintoiselta. Haastattelun ilmapiiri pysyi koko ajan rauhallisena, mutta selvästi aiheeseen virittyneenä.

4.5 Varhaiskasvatuksen opettajien kertomuksia persoonallisuuden vaikuttamisesta työhön

Varhaiskasvatuksen opettajien kertomuksissa puhuttiin persoonallisuudesta sekä sen peilaamisesta varhaiskasvatuksen opettajan työhön. Tutkielmani haastatteluun osallistuvien varhaiskasvatuksen opettajien kertomuksista huomasin, kuinka ne olivat pohtivia.

Jokaisella kertojalla oli jonkin verran kokemusta persoonallisuuden vaikuttamisesta työhön. Se näkyi esimerkiksi pedagogiikassa, lasten kohtaamisessa, työyhteisön henkilöstön vuorovaikutustilanteissa sekä työssä viihtymisessä. Mira toi esiin varhaiskasvatusta velvoittavat lait ja asiakirjat, joita ei kokenut kuitenkaan mahdolliseksi sivuuttaa, vaikka oma persoonallisuus olisi minkäläinen tahansa. Miran kertomuksesta oli pääteltävissä, että oma persoonallisuus vaikutti kuitenkin lähtökohtaisesti siihen, että viihtyykö työssään kuinka kauan. Aino nosti esiin, miten hänen persoonallisuutensa näkyi toteuttamassaan pedagogiikassa. Sofia koki myös, että hänellä oli sellaisia persoonallisuuden piirteitä, joista on hyötyä varhaiskasvatuksen opettajana. Jennin kertomus poikkeaa siinä määrin, että hän kertoi aiheesta esimerkin avuin, mitä työyhteisössä oli tapahtunut.

Varhaiskasvatuksen opettajat kuvailivat kertomuksissaan omia näkemyksiään siitä, saiko heidän mielestään varhaiskasvatuksen opettajan persoonallisuus näkyä työssä. Mira kertoi omassa tarinassaan tienneen jo uravalintavaiheessa oman persoonallisuutensa sopivan varhaiskasvatusalalle. Myös Aino toi omassa tarinassaan esille, kuinka hänen persoonallisuutensa oli vaikuttanut uravalintaan. Miran kertomuksesta selvisi, että hänen mielestään varhaiskasvatuksen opettajan persoonallisuus saa näkyä työssä ja koki siitä olevan hyötyä työssäjaksamisen ja työhyvinvoinnin kannalta. Mankan ja Mankan (2016) mukaan työhyvinvointi on usein liitetty työkykyyn ja työterveyteen, sisältäen myös työn sujumisen

arjessa. Työhyvinvoinnin rakentumiseen vaikuttaa organisaation toimintatapa, johtaminen, työ ja työntekijä. Työhyvinvointi edesauttaa kestäväää työelämää sekä luo tukevan perustan organisaatioiden johtamiselle. Henkilöstön hyvinvointi nähdään strategisena menestystekijänä (Manka & Manka, 2016, s. 75). Sofia nosti tarinassaan myös esille, kuinka työtä oli vaikea tehdä, jos oma persoonallisuus ei saisi näkyä, jonka tutkielman tekijänä yhdistin työhyvinvointiin.

Ainon kertomuksesta selvisi, että hänen mielestään persoonallisuus näkyy ilma muuta omassa työssä. Työnteko olisi haastavaa, jos persoonallisuus ei saisi näkyä. Sofian kertomuksesta selvisi, kuinka hänen mielestään varhaiskasvatuksen opettajan persoonallisuuden kuuluukin näkyä työssä. Laurseinin (2004) mukaan kasvatuksen teoreettisissa tai tieteellisissä julkaisuissa ei ole selkeästi muotoiltu näkökulmaa opettajan persoonallisuuteen. Ei kuitenkaan voi sanoa, etteikö opettajan persoonallisuus olisi tärkeä. Laursein viittaa laajaan yhdysvaltalaiseen tutkimukseen, joka osoitti, että opettajan persoonallisilla luonteenpiirteillä on avainasema suhteessa siihen, minkä verran oppilaat saavat irti opetuksesta (Laursein, 2004, s. 10). Jennin kertomuksesta pystyin päättämään, että hänen mukaansa varhaiskasvatuksen opettajan persoonallisuus näkyy automaattisesti jonkin verran työssä, mutta hän koki, että persoonallisuus voisi olla jollain tapaa riisutumpi ja hillitympi versio siitä, mitä se on vapaa-ajalla. Jennin kertomuksesta ei suoraan ilmene, saiko hänen mielestään persoonallisuus näkyä, mutta pystyin päättämään, että hänen mielestään ainakin osa persoonallisuudesta saa näyttäytyä.

Halusin tutkielman tekijänä kuulla varhaiskasvatuksen opettajien tarkempaa kertomusta siitä, että voiko varhaiskasvatuksen opettajan työtä ylipäättään tehdä heidän mielestään ilman, että oma persoonallisuus ei näkyisi työssä. Miran kertomuksesta päätelin, että hänen mielestään varhaiskasvatuksen opettajan työtä on mahdotonta tehdä ilman, että oma persoonallisuus ei vaikuttaisi jollain tapaa siihen. Hän kuvaili, kuinka ihmiset eivät ole robotteja, eivätkä sen vuoksi pysty piilottamaan täysin itseään. Mira korosti, että varhaiskasvatuksen opettajan työ pohjautuu pitkälti vuorovaikutukseen, ja persoonallisuus ilmenee herkästi vuorovaikutustilanteissa. Hän kuitenkin korosti, että on tärkeää erottaa työminä ja kotiminä, sillä vuorovaikutustyö voi olla kuluttavaa. Voisiko tästä päätellä, että joskus voi olla helpompaa kohdata esimerkiksi haastavia vuorovaikutustilanteita ”ammattiviitta” päällä ja vedota faktoihin omaan alan tietoon perustuen kuin ottaa kaikki tilanteet vastaan omana itsenään, ilman ammatin tuomaa turvaa? Hellman-Järvinen, Järvinen ja Laine (2009) kuvailevat varhaiskasvatuksen olevan vuorovaikutustyötä. Vuorovaikutusta pidetään ihmisten

ja yhteisöjen yhteistyön välineenä. Vuorovaikutuksen kautta luodaan yhteisiä käsitteitä, välitetään tietoa, vaihdetaan kuulumisia sekä osoitetaan huolenpitoa ja kiinnostusta. Hyvän ammattilaisen vuorovaikutuksen edellytyksinä pidetään muun muassa molemminpuolista kunnioittamista, vastuuta omista tunteista, ajatuksista ja teoista, rehellisyyttä sekä oikein kuulemista ja ymmärtämistä (Hellman-Järvinen, Järvinen & Laine, 2007, s. 159).

Ainon kertomuksesta ilmeni, kuinka hän ajattelee, että varhaiskasvatuksen opettajan työtä on mahdoton tehdä ilman, että oma persoonallisuus näkyisi työssä. Hän toi ilmi, että hänen mielestään työssä ei tarvitse pyrkiäkään piilottamaan omaa persoonallisuuttaan, kunhan muistetaan huomioida varhaiskasvatusta ohjaavat lait ja asiakirjat. Sofian lyhyestä, mutta ytimekkästä kerronnasta oli pääteltävissä, että hänen mielestään varhaiskasvatuksen opettajan työtä ei voi tehdä ilman, että oma persoonallisuus ei näkyisi. Sofia koki, että työ olisi raskasta, jos pitäisi piilotella todellista itseään. Jenninkin kertomuksesta oli pääteltävissä, että hän koki, että varhaiskasvatuksen opettajan työtä ei voi tehdä ilman, etteikö oma persoonallisuus näkyisi siinä jollain tapaa. Jenni kertoi, kuinka omaa persoonallisuutta voi pyrkiä ikään kuin silottelemaan työpersoonaan ajatellen, tuomalla persoonallisuuden parhaat puolet esiin.

Varhaiskasvatuksen opettajan persoonallisuus kertomuksissa

Tutkielmani tarkoituksena oli selvittää varhaiskasvatuksen opettajien ajatuksia persoonan vaikuttamisesta varhaiskasvatuksen opettajan työhön. Kuinka he kuvasivat itseään varhaiskasvatuksen opettajana ja millaiseksi kertoivat oman persoonallisuutensa olevan. Halusin myös selvittää, kokivatko he jonkin varhaiskasvatuksen osa-alueen kiinnostavaksi tai ei niin kiinnostavaksi omaan persoonallisuuteen peilaten.

Tutkimuskysymykseeni **Miten varhaiskasvatuksen opettajat kertovat persoonallisuuden vaikuttavan työhön?** koin saaneeni monipuolisen tutkimustuloksen haastatteluiden pohjalta. Varhaiskasvatuksen opettajien kertomuksista oli pääteltävissä, että persoonallisuus vaikuttaa työhön esimerkiksi lakien ja asiakirjojen tulkitsemisen muodossa. Jokin varhaiskasvatuksen osa-alue, kuten katsomuskasvatus voi jäädä vähemmälle, koska se ei kiinnosta niin paljon. Mira koki itselleen kiinnostaviksi Minä ja meidän yhteisömme- osa-alueen sekä musiikkikasvatuksen. Ei niin kiinnostavana hän piti liikuntakasvatusta, kuvataidekasvatusta ja katsomuskasvatusta. Hän kuitenkin korosti, että ehkä hänellä itsellään ei ollut omasta mielestään tarpeeksi sitä taitoa, jota niiden toteuttamiseen tarvitsee. Jenni toi myös kertomuksessaan esiin, että ehkä ne aihealueet eivät ole niin kiinnostavia, joissa ei ole vahvaa

osaamista. Kiinnostaviksi hän koki taiteellisen ilmaisun. Aino koki myös taiteellisen ilmaisun kiinnostavaksi, kuten myös liikuntakasvatuksen. Hän ei kertonut suoraan, että ei pidä jostain aihealueesta, mutta katsomuskasvatus tuntui haastavalta toteuttaa. Sofia koki itselleen kiinnostavaksi lähiluontoon liittyvät metsäretket, kun taas katsomuskasvatus ei herättänyt kovinkaan paljon kiinnostusta. Yhteneväistä kertomuksissa oli se, että persoonallisuudesta sekä varhaiskasvatusta ohjaavien asiakirjojen erilaisesta tulkitsemisesta huolimatta mikään varhaiskasvatuksen osa-alue ei jäänyt täysin toteutumatta. Vaikka osaamista tai kiinnostusta ei löytyisi, oli jokainen osa-alue kuitenkin jollain tapaa huomioitu. Tutkielman tekijänä jäin pohtimaan, että oliko heidän lapsiryhmässään enemmän näkyvillä kuitenkin ne osa-alueet, jotka kokivat itse mielenkiintoiseksi?

Pyysin varhaiskasvatuksen opettajia kuvaamaan omaa persoonallisuutta sekä itseään varhaiskasvatuksen opettajina. Stenbergin (2016) mukaan persoonallinen identiteetti vastaa kysymykseen, kuka minä olen, kun taas varhaiskasvatuksen opettajan ammatillinen identiteetti vastaa kysymykseen: kuka minä olen opettajana. Vastaus näihin syntyy kokemusten tulkintojen kautta (Stenberg, 2016). Eri persoonallisuuspiirteistä koettiin olevan hyötyä varhaiskasvatuksen opettajan työssä, kuten esimerkiksi positiivisuudesta. Rannan (2021) mukaan varhaiskasvatuksen opettajan positiivisuus, ystävällisyys sekä kiinnostus lasta kohtaan ovat avainasemassa luomaan hyvää ilmapiiriä ja lasten sitoutumista toimintaan. Sofia kertoi asettuvansa lapsen tasolle, joka Rannan mukaan on tärkeää. Varhaiskasvatuksen opettajan fyysinen olemus, kuten lapsen tasolla toimiminen voi viestittää turvallisuutta ja näin ollen vahvistaa suhdetta lapseen (Ranta, 2021).

Jenni kuvaili itseään sopeutuaiseksi ja toi esiin, että ei välttämättä nosta aina kaikkia aiheita puheeksi, vaikka syytä olisikin. Jenni pohti, kuinka hänen persoonallisuudestaan voi jossain määrin olla haittaakin varhaiskasvatuksen opettajan työssä. Voiko päätellä, että sopeutuvaisuudesta voi jollain tapaa olla myös haittaa, jos kaikesta ei uskalla tai kehtaa aloittaa keskustelua? Erola-Pennanen, Koivulan ja Siippaisen (2022) mukaan varhaiskasvatukseen kohdistuneet muutokset haastavat varhaiskasvatuksen ammattilaisia, sillä kaikkia muutokset eivät miellytä. Tästä huolimatta muutosta tarvitaan. Varhaiskasvatukseen liittyviä toimintatapoja ja ajattelumalleja on syytä tarkastella kriittisesti. Tutkijat mainitsevat, miten hektisen arjen keskellä on helppo ajautua toimimaan vanhojen tapojen ja rutiinien tavoin, vaikka ne eivät olisikaan enää järkeviä tai pedagogisesti perusteltavissa (Erola-Pennanen, Koivula & Siippainen, 2022). Tutkielman tekijänä pohdin, voiko varhaiskasvatuksen opettajan persoonallisuudella olla osuutta ilmiön kanssa. Voisiko

tässä kohtaa taas sopeutuvaisuudesta olla hyötyä, jolloin muutosten hyväksyminen ja käytäntöön ottaminen saattaa olla helpompaa? Sofia kertoi, miten hän tykkää kokeilla uusia asioita.

Aino kertoi, että vaikka lakeja ja asetuksia on noudatettava, tuo oma persoonallisuus niiden käytäntöön laittoon oman mausteensa. Mira toi esiin, että vasusta ja laeista ei voi valita sitä, mikä sopii omaan persoonallisuuteen ja arvomaailmaan. Mira kuitenkin kertoi, että vahvuudet saa kuitenkin näkyä vasujen tulkitsemisessa. Miran puheesta nousi esiin arvostus tutkittua tietoa sekä varhaiskasvatusta ohjaavia lakeja ja asiakirjoja kohtaan. Tutkielman tekijänä näin tämän osana varhaiskasvatuksen opettajan ammattietikkaa. Sofia taas toi ilmi, että omat arvot ja asenteet vaikuttavat jollain tapaa siihen, miten hän tulkitsee esimerkiksi vasua. Jenni kaipasi aiheesta lisää tutkimustietoa, sillä se vaikutti hänestä mielenkiintoiselta. Hän pohti, että mahdollisesti ainakin tiedostamatta oma persoonallisuus voisi heijastua lakien ja asiakirjojen tulkitsemiseen.

Eteläpellon (2007) mukaan ”opettajan roolia yhteiskunnassa tarkastellaan suhteessa omaan työtapaan ja ammatilliseen subjektisuuteen. Opettajan työ nähdään tunnetyönä, johon oma arvomaailma ja ihmiskäsitys ovat voimakkaasti sidoksissa” (Eteläpelto, 2007, s. 91). Stenbergin (2016) mukaan opettajat opettavat siitä, mitä tietävät, ja alitajuisesti siitä, keitä ovat. Hänen mielestään kaikki pedagogiset valinnat, joita varhaiskasvatuksen opettajat tekevät työssään, pohjautuvat hänen henkilökohtaisiin arvoihinsa ja uskomuksiin. ”Arvot ja uskomukset määrittää opettajan toimintaa ja hänen pedagogisia päätöksiään” (Stenberg, 2016). Stenberg (2016) mukaan varhaiskasvatuksen opettajan opetus, lapset sekä hän itse kärsivät, jos omaa persoonallisuutta koittaa liialti piilottaa esimerkiksi esittämällä jotain toista opettajaa. ”Oma arvo- ja varjomaailmansa on hyvä tiedostaa. Helppoa se ei ole, sillä kuten sanotaan, pisin matka on tie itseen” (Stenberg, 2016). Ranta (2021) nostaa esiin tutkielmassaan otteen erään varhaiskasvatuksen opettajan kertomuksesta, jossa hän toteaa ammatillisiin saappaisiin hyppäämisen järkyttävänä ja olisi suotavampaa, että varhaiskasvatuksen opettajat olisivat omia itsejään. Persoonallisuus tulisi nähdä voimavarana esimerkiksi vuorovaikutustilanteissa (Ranta, 2021).

Varhaiskasvatuksen tulee olla tasavertaista ja tasalaatuista, mutta väistämättä tutkielman tekijänä pohdin, että voiko sitä taata, jos persoonallisuus vaikuttaa siihen, miten tulkitaan esimerkiksi vasua? Lähestytään aihetta esimerkiksi lapsen osallisuuden näkökulmasta. Turjan ja Vuorisalon (2022) mukaan lapsen kuulemisen ja osallisuuden merkitys on osa suurempaa

yhteiskunnallista kehitystä. Lapsen osallisuuden lähtökohtana pidetään Lapsen oikeuksien sopimusta ja niitä artikloita, jotka määrittävät lapsen oppimiseen sekä yhteisölliseen toimintaan kuuluvia käytäntöjä ja periaatteita. Näiden keskiössä on kuulluksi tuleminen, toimijuus ja osallisuus. Osallisuus ymmärretään toimintana, joka pohjautuu voimakkaasti vastavuoroisuuteen lähellä olevien kanssa, jossa lapsella on tietoisesti mahdollisuus vaikuttaa sosiaalisessa ympäristössään (Turja & Vuorisalo, 2022). Karkeana esimerkkinä: henkilö x tulkitsee, että varhaiskasvatuksen tulee olla lapsia osallistavaa, kuten vasussakin todetaan. Hän ajattelee, että kaiken toiminnan tulee perustua lasten toiveisiin ja mielipiteisiin. Jos lapsi esimerkiksi toivoo kuunneltavan jotain selvästi aikuisille suunnattua kappaletta, jossa lauletaan alkoholista ja päihteistä, näin ajatteleva varhaiskasvatuksen opettaja soittaisi sen. Kun taas henkilö y tulkitsee lapsia osallistavan kohdan niin, että lapsen mielipiteet ja toiveet tulee huomioida, mutta varhaiskasvatuksen opettaja kuitenkin päättää raamit toiminnan sisällölle. Esimerkiksi musiikkikasvatuksessa lauletaan ja soitetaan lasten toivelauluja. Lapsi saa itse päättää osallistuuko laulamiseen ja soittamiseen. Laulut rajataan kuitenkin selvästi varhaiskasvatuskäisille sopiviksi. Turjan ja Vuorisalon (2022) mukaan osallisuus ei kuitenkaan ole vain sitä, että lapsi osallistuu esimerkiksi muskariin, vaan lapselle tuodaan ikätasomukaisesti aidosti mahdollisuus vaikuttaa siihen, mitä varhaiskasvatuksessa opetetaan (Turja & Vuorisalo, 2022).

Tutkielman tulosten yhteenvedona voi sanoa, että persoonallisuus nähtiin osana varhaiskasvatuksen opettajan työtä. Sen puolesta puhuivat myös tieteelliset tutkimukset, kuten edellisissä kappaleissa on luettavissa. Tutkielmaan osallistuneet varhaiskasvatuksen opettajat kokivat persoonallisuudesta olevan hyötyä työssään ja eivät koe merkilliseksi sitä, että oma persoonallisuus pitäisi täysin piilottaa. Persoonallisuus tuo työhön oman mausteen, joka auttaa jaksamaan. Jostain persoonallisuuden piirteistä voi olla myös haittaa, ja silloin täytyisi pyrkiä ammattimaisuuteen.

Katsomuskasvatus varhaiskasvatuksen opettajien kertomuksissa

Kertomuksista nousi ilmi varhaiskasvatuksen opettajien epävarmuudet katsomuskasvatuksen toteuttamiseen varhaiskasvatuksessa. Tämän vuoksi päätin lyhyesti tuoda lukijalle ilmi, mitä katsomuskasvatuksella tarkoitetaan varhaiskasvatuksen kontekstissa. Kertomuksista oli pääteltävissä, että katsomuskasvatuksen toteuttaminen tuotti jonkun verran vaikeuksia ja siihen liittyviä keskusteluita on käyty jonkun verran kieli keskellä suuta, kuten Mira kuvasi. Rannan (2021) mukaan lapsen ja varhaiskasvatuksen opettajan välinen vuorovaikutussuhde

voi vahingoittaa, jos varhaiskasvatuksen opettaja välttelee tiettyjä aihepiirejä lasten kanssa tai ei koe uskaltavansa vastata lapsen esittämiin kysymyksiin (Ranta, 2021).

Yli-Koski-Mustosen (2018) mukaan katsomuskasvatusta on pidetty pitkään varhaiskasvatuksen henkilöstön keskuudessa hämmentävänä ja suhde siihen on pitkälti varovainen, välinpitämätön ja vähättelevä (Yli-Koski-Mustonen, 2018, s. 1). Kallioniemen (2021) mukaan katsomuskasvatus varhaiskasvatuksen tieteenalana on monimuotoinen ja -säikeinen. Sitä pidetään osana yleistä varhaiskasvatustieteellistä tutkimusta, johon voi liittyä sosiaalitieteellisiä, psykologisia sekä humanistisia ulottuvuuksia. Katsomuskasvatusta pidetään osana katsomusten tutkimusta, joka voi linkittyä uskontotieteiden, filosofian ja teologisten tieteiden viitekehykseen. Varhaiskasvatus alana tarjoaa erilaisia katsomuskasvatuksen lähestymistapoja. Katsomuskasvatukseen kuuluvat niin uskolliset kuin uskonnottomat vakaumukset. Katsomuksia tulee tarkastella tasavertaisina arvottamatta niitä keskenään, jolloin niihin tutustumisen tulee olla arvopohjaltaan uskonnollisesti, katsomuksellisesti sekä puoluepoliittisesti sitouttamatonta (Kallioniemi, 2021). Vasun (2022) mukaan varhaiskasvatuksessa toteutettavassa katsomuskasvatuksessa on tarkoitus tutustua lapsiryhmässä läsnä oleviin uskontoihin ja muihin katsomuksiin. Myös uskonnottomuutta tulee tällöin käsitellä. Katsomuskasvatuksen tavoitteena on edistää keskinäistä kunnioitusta sekä ymmärtää erilaisia katsomuksia ja tukea lasten katsomuksellisuuden identiteetin tukemista. Luontevia tapoja toteuttaa katsomuskasvatusta on esimerkiksi vuodenkiertoon liittyvät juhlat ja tapahtumat sekä pukeutuminen. Katsomuskasvatus tukee lasten vuorovaikutukseen, ilmaisuun, kulttuuriseen osaamiseen sekä ajatteluun ja oppimiseen pohjautuvaa laaja-alaista oppimista (OPH, 2022, s. 47).

5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta tarkastellaan kokonaisuutena. Sarajärven ja Tuomen (2011) mukaan tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa muun muassa tutkimuksen tarkoitus, tutkimuksen kohde ja tutkijan oma sitoutuminen, tutkimuksen tiedonantajat sekä heidän suhteensa tutkielman tekijään, aineistokeruun menetelmät, tutkimuksen kesto, aineiston analyysi ja tutkimustulosten raportointi (Sarajärvi & Tuomi, 2011, s. 140–141). Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (1997) mukaan tutkielman raportoinnin on tarkoitus olla tarkkaa koko raportointiprosessin ajan. Tutkielman tekijän tulee pyrkiä pitämään aineiston tuottamisen olosuhteet, analyysin alkuvaiheen sekä tulosten tulkinta mahdollisimman läpinäkyvänä, jotta luotettavuus on saavutettavissa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 1997, s. 231–233). Esittelin tutkimuksen toteutusta luvussa 3, jossa kuvailin valitsemaani tutkimusmenetelmää, haastattelujen etenemistä sekä aineiston analyysiä.

Sarajärven ja Tuomen (2018) mukaan laadullisen tutkielman luotettavuuden arviointiin ei ole yksiselitteisiä ohjeita. Tutkielma tulee arvioida kokonaisuutena, jolloin painottuu sisäinen johdonmukaisuus. Sarajärvi ja Tuomi esittelevät listan, jota voi peilata omaan tutkielmaan ja sen luotettavuuden arviointiin. Seuraavaksi käyn sen läpi peilaten omaan tutkielmaani.

Tutkimuksen kohde ja tarkoitus: Mitä olet tutkimassa ja miksi? Tutkimuksen kohteena oli varhaiskasvatuksen opettajien kertomukset oman persoonallisuuden vaikuttamisesta työhön. Olin törmännyt useasti tilanteisiin, joissa on keskusteltu varhaiskasvatuksen toteuttamisesta monella eri tavalla. Minua tutkielman tekijänä kiinnosti, pohjautuvatko eri tavat toteuttaa varhaiskasvatuksen opettajien persoonallisuuteen.

Oma sitoutuminen tutkielman tekijänä tässä tutkielmassa: Miksi tämä tutkielma on tärkeä, mitä olen oletanut tutkielmaa aloittaessa ja ovatko ajatukseni muuttuneet tutkielman edetessä? Mielestäni aihe oli tärkeä, sillä jokaisella lapsella on oikeus laadukkaaseen varhaiskasvatukseen. Tämän tutkielman avulla sain käsityksen siitä kuinka paljon tutkielmaan osallistuneiden varhaiskasvatuksen opettajien kertomusten perusteella oma persoonallisuus vaikuttaa työhön ja siihen, kuinka tulkitsee varhaiskasvatusta ohjaavia lakeja ja asiakirjoja. Tutkielmaa aloittaessa olin oletanut, että varhaiskasvatuksen opettajan persoonallisuus voi tietyissä olosuhteissa näyttäytyä työssä. Tutkielman edetessä huomasin, kuinka persoonallisuudella koetaan kuitenkin olevan enemmän vaikutusta. Mitä pidemmällä

tutkielman työstäminen oli, sitä mielenkiintoisemmaksi aihe ja varhaiskasvatuksen opettajien kertomukset muuttuivat mielessäni.

Aineiston keruu: Miten aineiston keruu on tapahtunut menetelmänä ja tekniikkana? Aineiston keruuseen liittyvät erityispiirteet sekä mahdolliset ongelmat ja muut tutkijan mielestä merkitykselliset asiat? Olin kerännyt tutkielmani aineiston haastattelemalla neljää varhaiskasvatuksen opettajaa. Puolet haastatteluista käytiin kasvotusten ja puolet etänä, Zoomin kautta. Koin, että haastatteluun osallistuvan henkilön elekieltä ja olemusta oli helpompi havaita kasvotusten ollessa kuin tietokoneen kameran välityksellä. Toisaalta koin kuitenkin saaneeni melko hyvän yleiskuvan haastatteluun osallistuneen olemuksesta, jota auttoi osallistujan kertominen omasta mahdollisesta jännittämisestä. Toisaalta en keskittynyt elekielen tulkintaan kovin vahvasti. Toin sen esille varhaiskasvatuksen opettajien tarinoissa, jos se oli selvästi huomattavissa. Aineiston keruun tekniikkana minulla toimi nauhoitus. Nauhoitin puhetta kännykkäni ääninauhurilla. Haastattelut tapahtuivat yksilöhaastatteluina ja olin laatinut valmiin haastattelurungon ennen sitä. En kokenut kohdanneeni aineistokeruu vaiheessa mitään mieleen jääneitä ongelmia. Olin suunnitellut keruumuodon hyvissä ajoin etukäteen ja minulla oli nauhuri valmiina, jotta voin vain painaa napista, kun kerronta alkaa. Pidin huolta, että tallensin saman tien haastattelun puhelimeni muistiin, jotta se ei häviä. Merkityksellisenä koin sen, kuinka avoimesti varhaiskasvatuksen opettajat kertoivat kokemuksistaan ja pohdinnoistaan tutkielman aiheeseen liittyen.

Tutkimuksen tiedonantajat: Millä perusteella valitsin tutkimuksen tiedonantajat, miten otin heihin yhteyttä ja montako tiedonantajaa kaikkiaan tutkimuksessani oli? Tiedonantajat, eli tässä tapauksessa varhaiskasvatuksen opettajat, valikoitui työelämän ja opiskelijaelämän aikaisten kontaktien kautta. Lähestyin heitä sähköpostilla ja pyysin osallistumista tutkielmaan. Onnekseni kaikki neljä suostuivat saman tien eikä minun tarvinnut alkaa etsimään muualta tiedonantajia.

Tutkija-tiedonantaja-suhde: Arvioin, miten suhde toimi, lukivatko tiedonantaja tutkimuksen tulokset ennen niiden julkaisua, muuttivatko heidän kommentinsa tuloksia? Suhde tiedonantajien ja minun välillä pysyi avoimena koko tutkielman teon läpi. Tutkielmaan osallistuneet varhaiskasvatuksen opettajista yksi halusi lukea tutkielman tuloksia etukäteen. Hän kertoi, olevan hauskaa lukea kertomuksia yli vuoden takaa, mutta ei haluaisi muuttaa mitään omassa kertomuksessaan. Muut eivät olleet kiinnostuneita lukemaan tuloksia ennen niiden julkaisua. Olin kuitenkin kertonut heille pääpiirteittäin, millaisia tuloksia löysin. He

haluavat lukea tutkielmani vasta sitten, kun se on täysin valmis ja julkaistu kaikkien luettavaksi.

Tutkimuksen kesto: Millaisella aikataululla tutkielmani on tehty? Aloitin tutkielmani aiheen suunnittelemisen jo syksyllä 2021 liittytyäni graduseminaari- kurssille. Tehdessäni samaan aikaan töitä varhaiskasvatuksen opettajana, tutkielman teko venyi melko pitkälle. Haastattelut käytiin maaliskuussa 2022 ja itse tutkielman kirjoittamisprosessi ja aineiston tarkempi läpikäynti tapahtui tammi-toukokuussa 2023.

Aineiston analyysi: Miten analysoin aineistoni, miten tuloksiin ja johtopäätöksiin tultiin? Aineistolähtöisen narratiivisen aineistoni analysoin sisällönanalyysin keinoin. Tämä vaihe osoittautui itselleni kaikista haasteellisemmaksi, sillä minulla oli vaikeuksia hahmottaa, mitä aineiston analyysillä tarkoitetaan laadullisessa kerronnallisessa tutkielmassa. Onneksi sain ohjausta sekä neuvoja lähteisiin Pro gradu- ohjaajaltani sekä vinkkejä opiskelijakavereiltani. Tuloksiin tulin tutkimalla varhaiskasvatuksen opettajien kertomuksia peilaten tutkielmani aiheeseen. Kertomukset koskettivat tutkielmaani ja niistä oli sujuvaa koostaa johtopäätökset.

Tutkimuksen luotettavuus: Arvioin, miksi tutkimus on eettisesti korkeatasoinen ja miksi tutkimusraportti on luotettava? Tätä aihetta avasin juuri tässä luvussa, Tuomen ja Sarajärven listan avulla. Tutkielmassani viitattiin tutkittuun tietoon lähdekirjallisuuden merkeissä, joka tuki tutkielmani aihetta ja aineistoani. Tutkielman teossa pyrin noudattamaan tarkkoja ohjeistuksia tutkielman teosta vaihe vaiheelta. Näitä avasin tarkemmin muun muassa luvussa 3. Kiinnitin huomiota siihen, että tutkielman haastatteluun osallistuneiden varhaiskasvatuksen opettajien anonymiteetti säilyy. Olin muun muassa muuttanut heidän nimensä enkä paljastanut, missä he työskentelevät tai millä paikkakunnalla he asuvat. Minulla oli myös riittävästi aikaa tutkielman teolle, joten pystyin pohtimaan esimerkiksi aineistoani, teoreettista viitekehystä, tutkielman etenemistä ja johtopäätöksiä tarkasti. Pyrin siihen, että varhaiskasvatuksen opettajien ääni säilyy läpi tutkielman enkä vaikuttanut heidän kertomuksiinsa kertomalla esimerkiksi omia mielipiteitäni. Pyrin säilyttämään sensitiivisen ja objektiivisen näkökulman tutkielman tekoon läpi koko prosessin.

Tutkimuksen raportointi: Miten tutkimusaineistoni koottiin ja analysoitiin? Näitä esittelin tarkemmin muun muassa luvussa 3. Kokosin aineistoni haastattelemalla varhaiskasvatuksen opettajia. Analysoin aineistoni sisällönanalysoinnin keinoin. Pyrin olemaan järjestelmällinen ja tarkka raportoinnissa. Luin raportointia useamman kerran läpi ja pyrkinyt selkeyteen (Sarajärvi & Tuomi, 2018).

Päämääräni oli tutkia varhaiskasvatuksen opettajien kertomuksia persoonallisuuden vaikuttamisesta varhaiskasvatuksen opettajan työhön. Jokainen tutkielman haastatteluun osallistuneista päätti itse, mitä halusi minulle kertoa. Tutkijana pyrin säilyttämään kertomukset niiden alkuperäisessä muodossa, yhdistellen ne tutkielmani aiheeseen.

6 Pohdinta

Pro gradu- tutkielmani keskeisiä tutkimustuloksia olivat varhaiskasvatuksen opettajien kertomukset persoonallisuuden vaikuttamisesta työhön. Varhaiskasvatuksen opettajat kokivat, että persoonallisuus vaikuttaa väijäämättä jollain tapaa siihen, miten työtä toteuttaa ja asioita tulkitsee. Persoonallisuus voi tuoda myös oman mausteen siihen, kuinka opettaja suunnittelee, toteuttaa ja arvioi varhaiskasvatusta omassa ryhmässään. Kertomuksista selvisi, että persoonallisuus voi jollain tapaa heijastaa siihen, mitkä vasun osa-alueet tuntuvat kiinnostavilta ja mitkä eivät. Esimerkiksi joustavaksi ja sopeutuvaiseksi itseään kuvaileva varhaiskasvatuksen opettaja kertoi, että hänellä ei ole mitään tiettyä vasun osa-aluetta, joka tulisi ylitse muitten mieleen kiinnostavana tai ei kiinnostavana. Analyyttiseksi ja rehelliseksi itseään kuvaava nosti esiin selkeästi vasun osa-alueita, jotka eivät kiinnostaneet ja mitkä taas kokivat itselleen kiinnostaviksi. Hän myös pohti ja kertoi kattavasti aiheesta, josta tutkielman tekijänä huomasin analyttisen persoonallisuuden piirteen.

Ojasen (2019) mukaan persoonallisuuden ajattelaa olevan jotakin yhtenäistä ja johdonmukaista. Tarkemmin persoonallisuutta tarkasteltaessa hyödynnetään sellaisia sanoja, jotka kuvaavat henkilön ominaislaatua eli adjektiiveja. Persoonallisuus mielletään suurilta osin pysyväksi, mutta ihmiset kuitenkin usein haluavat siihen muutosta. Joku haluaisi olla rohkeampi, kuten Jenni toi esille omassa kertomuksessaan. Omia asenteita ja uskomuksia ei Ojasen mukaan kuitenkaan lähtökohtaisesti haluta muuttaa, vaikka ne mielletäänkin oleelliseksi osaksi persoonallisuutta. Asenteet ja uskomukset koetaan itselle kuuluviksi sekä oikeiksi (Ojanen, 2019). Stenbergin (2016) mukaan opettajan tulee tiedostaa oma persoonallinen identiteetti sekä oma opetuksen käyttöteoria. Käyttöteoria ohjaa pedagogisia päätöksen tekoja. ”Jos opetuksen käyttöteoria on tiedostamaton, opetusta voivat johtaa hyvinkin pinttyneet uskomukset, tutkimattomat ajatukset, käsitykset ja olettamukset opettamisesta ja oppimisesta” (Stenberg, 2016). Tutkielmaan osallistuneiden kertomuksista selviää, että he olivat tietoisia omasta persoonallisuudestaan ja persoonallisuuden piirteistään. Mira ja Aino pohtivat osittain pitkästikin oman persoonallisuuden yhteyttä työhönsä, Sofia ja Jenni hieman tiivistetympin. Persoonallisuuden koettiin tuovan erityiset lasit päähän, joiden kautta tarkastellaan varhaiskasvatuksen opettajan työtä ja sitä ohjaavia asiakirjoja.

Varhaiskasvatuksen opettajan ammattietiikka antaa raameja sille, millainen on ”hyvä” varhaiskasvatuksen opettaja. Varhaiskasvatuksen opettajan ammattietiikkaa täydentää myös

Comeniuksen vala, jonka jokainen opettajaksi valmistuva vannoo valmistumisen yhteydessä. Vaikka varhaiskasvatuksen opettajien kertomuksista ei noussut esiin pohdintoja Comeniuksen valasta, olivat he kaikki, Miraa lukuun ottamatta, koska hän oli valmistunut ennen kuin Comeniuksen vala otettiin käyttöön, kuitenkin valmistumisensa yhteydessä sitoutuneet sen noudattamiseen. Viskarin ja Vuorikosken (2003) mukaan opettajia on erilaisia. Osa on uusia alalla, omaan työhön ihmislähtöisesti ja innostuneesti suhtautuvia, kun taas osa kokeneita ja omalla tavallaan rutinoituneita. Tutkijoiden tekemän tutkimuksen mukaan useat opettajat suhtautuvat työhönsä ja lapsiin virkamiesmäisesti (Viskari & Vuorikoski, 2003, s. 68–75). Tutkielmani tuloksista oli pääteltävissä, että haastatteluun osallistuvat varhaiskasvatuksen opettajat suhtautuivat työhönsä osittain virkamiesmäisesti, sillä he ymmärsivät ja sisäistivät selvästi varhaiskasvatusta ohjaavat lait ja asiakirjat. Tutkielman tekijänä pystyin kuitenkin päättämään, että osallistujat eivät ole robotteja, vaan työnteossa näkyy heidän oma persoonallisuutensa ja sen tuomat hyvät ja huonot puolet.

Pohdin, onko esimerkiksi vasun eri tavoin tulkitsemisella tekemistä varhaiskasvatuksen opettajan persoonallisuuden kanssa. Tutkielmani tulokset ainakin puhuivat sen puolesta. Erola-Pennasen, Koivulan ja Siippaisen (2022) mukaan varhaiskasvatuksen nykyaikainen tutkimustieto haastaa varhaiskasvatuksen opettajia miettimään olemassa olevia rutiineja, tapoja ja sääntöjä uudelleen, jotta esimerkiksi musiikkikasvatuksen tavoitteet ja suositukset toteutuvat. Varhaiskasvatuksen opettajille tulee antaa aikaa pohtia ja käsitellä kriittisesti sitä, mitä muutokset tarkoittavat käytännössä omassa lapsiryhmässä (Erola-Pennanen, Koivula & Siippainen, 2022). Rannan (2021) mukaan olemassa olevia toimintatapoja tulee arvioida säännöllisesti sekä muokata tarpeen tullen. Joskus oppimisympäristön rakentamista rajoittavat varhaiskasvatuksen opettajan omat mielikuvat siitä, millaisena toiminnan tulee näyttäytyä (Ranta, 2021). Varhaiskasvatuksen tulee siis olla lapsilähtöistä ja tutkittuun tietoon perustuvaa, mutta jokainen varhaiskasvatuksen opettaja tuo sen käytäntöön omalla tavallaan, lapsiryhmänsä tarpeita palvellen.

Koin tutkielman teon melko vaikeanakin paikka paikoin, sillä en ollut ennen tehnyt vastaavaa tutkielmaa. Kandidaatintutkielman tein parityönä ja aihe oli täysin eri kuin Pro gradussani. En siis voinut ottaa siitä millään tavalla mallia tai hyödyntää siinä kerättyä tutkimustietoa. Vaikeimmaksi kohdaksi minulle tutkielman teossa osoittautui aineiston analyysi. Oli jotenkin vaikeaa hahmottaa, mikä on paras tapa analysoida kerronnallinen aineisto. Jollain tapaa koin haastavaksi myös tutkielman tutkimustulosten koonnin. Aineistoni kosketti varhaiskasvatuksen opettajien kertomuksia persoonallisuuden vaikuttamisesta työhön.

Aineistossa oli paljon kertomuksia osallistujien persoonallisuudesta, heidän ajatuksiaan varhaiskasvatuksen opettajan työstä sekä siitä, miten he itse toteuttavat sitä ja huomioivat oman persoonallisuuden vaikuttavuuden. Koin aineiston sopivaksi, se ei ollut liian laaja, joten en joutunut rajaamaan suuresti mitään pois. Koin, että haastattelurungolla oli selkeä merkitys aineiston laatuun ja määrään, sillä olin suunnitellut sen hyvissä ajoin ja tiesin, mitä haluan tutkia. Tieteellisiin lähteisiin viittaaminen tuotti myös jonkun verran haasteita, sillä aihetta oli lopulta tutkittu melko vähän enkä löytänyt paljon suoria tutkimustuloksia esimerkiksi persoonallisuuden vaikuttamisesta työntekoon.

Mahdolliset jatkotutkimukset

Jatkossa näkisin mielenkiintoiseksi jatkaa tutkielmani aiheen tutkimista laajemmassa mittakaavassa. Voisin kutsua useampia varhaiskasvatuksen opettajia osallistumaan tutkielmaan. Luultavasti sitten voisi saada vielä enemmän hajontaa kertomuksiin. Tutkielman tekijänä minua kiinnostaisi myös jatkossa syventää tutkielmaani esimerkiksi haastattelemalla useampia varhaiskasvatuksen opettajia, jolloin saisi luultavasti enemmän hajontaa persoonallisuuspiirteisiin. Sitten lähtisin käsittelemään varhaiskasvatuksen toteuttamista näiden eri persoonallisuuspiirteiden kautta. Miten esimerkiksi rehelliseksi ja analyttiseksi itseään kuvaava toteuttaa taidekasvatusta versus ujoksi ja sopeutuvaiseksi itseään kuvaileva.

Minua kiinnostaa myös tutkia sitä, miten erilaiset päiväkodeissa työskentelevät tiimit toimivat ja onko tiimien sisällä hajontaa persoonallisuuksissa. Kuinka erilaiset persoonallisuudet tulevat toimeen tiimin sisällä ja aiheuttavatko ne millaisia kokemuksia esimerkiksi vasun tulkitsemisessä sekä toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa. Rannan (2021) mukaan erilaisista persoonallisuuksista koostuvaa tiimiä täytyisi pitää vahvuutena (Ranta, 2021).

Tutkielmassani nousi esiin katsomuskasvatus, jonka varhaiskasvatuksen opettajat kokivat jollain tapaa haasteelliseksi. Minua kiinnostaisi saada myös lisää tutkimustietoa katsomuskasvatuksesta varhaiskasvatuksessa. Koen sen itse melko epämääräiseksi ja vaikeaksi aihealueeksi toteuttaa työssäni. Tutkielman kertomuksissa oli paljon samaa, mitä itse ajattelin, vaikka en sitä tuonut millään tavalla ilmi haastatteluun osallistuville, jotta en vaikuttaisi heidän kertomuksiinsa. Katsomuskasvatukseen kaivataan selkeämpiä ohjeita ja ihan esimerkkejä, että miten sitä voi toteuttaa käytännössä omassa lapsiryhmässä.

Lähteet

Andrews, M., Squire, C., & Tamboukou, M. (2013). *Introduction What is narrative research?* Teoksessa *Doing narrative research*. (2. painos, 2013, s. 1-26). Los Angeles, California: SAGE.

Ansari, M., Bano, N.& Ganai, M.Y. (2016). *Introduction*. Teoksessa *A study of Personality Characteristics and Values of Secondary School Teachers in Relation to their Classroom Performance and Student's*. Anchor Academic Publishing. Haettu 1.5.2023 osoitteesta <https://web-p-ebshost-com.pc124152 oulu.fi:9443/ehost/ebookviewer/ebook/ZTAwMHh3d19fMTQxMjQ0M9fQU41?sid=ffbfaa95-18ba-457f-b0cc-1ff90a496a07@redis&vid=0&format=EB&rid=1>

Anttila, R., Lähdesmäki, M., Ojanen, M., Oksala, E. & Paavilainen, P. (2007). *Yksilöllinen ihminen*. Teoksessa: *Persoona 5* (1.–3. painos, 2007, s. 9–34). Helsinki: Edita Prima Oy.

Bruner, J. (1996). *The Culture of Education*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.

Clandinin, D.J. & Connelly, F.M. (2000). *Narrative Inquiry*. Experience and Story in Qualitative Research. USA, California: John Wiley & Sons.

Erola-Pennanen, P., Siippainen, A. & Koivula, M. (2022). *Esipuhe*. Teoksessa Böök, M.L., Erola-Pennanen, P., Koivula, M. & Siippainen, A. (toim.) *Valloittava varhaiskasvatus: Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia* (3. korjattu ja laajennettu painos). Tampere: Vastapaino. Haettu 10.5.2023 osoitteesta <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789523970540>

Erola-Pennanen, P., Siippainen, A. & Koivula, M. (2022). *Varhaiskasvatus valloittaa*. Teoksessa Böök, M.L., Erola-Pennanen, P., Koivula, M. & Siippainen, A. (toim.) *Valloittava varhaiskasvatus: Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia* (3. korjattu ja laajennettu painos). Tampere: Vastapaino. Haettu 10.5.2023 osoitteesta <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789523970540>

Erola-Pennanen, P., Raittila, R. & Vuorisalo, M. (2022). *Johdatus varhaiskasvatukseen*. Teoksessa Böök, M.L., Erola-Pennanen, P., Koivula, M. & Siippainen, A. (toim.) *Valloittava varhaiskasvatus: Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia* (3. korjattu ja laajennettu painos).

Tampere: Vastapaino. Haettu 10.5.2023 osoitteesta
<https://www.ellibslibrary.com/reader/9789523970540>

Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

Eteläpelto, A. (2007). *Työidentiteetti ja subjektiivisuus rakenteiden ja toimijuuden ristiaallokossa*. Teoksessa Collin, K., Eteläpelto, A. & Saarinen, J. (toim.) *Työ, identiteetti ja oppiminen*. (1. painos, 2007, s. 90–142). Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Finlex (2018). *Varhaiskasvatustalaki 540/2018*. Haettu 10.4.2023 osoitteesta
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

Funder, D. C. (2010). *The personality puzzle*. New York: W.W. Norton.

Heikkinen, H. (2010). *Narratiivinen tutkimus – Todellisuus kertomuksena*. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin* (3. uudistettu ja täydennetty painos, 2010, s. 143–159). PS-Kustannus.

Heinonen, H., Iivonen, E., Korhonen, M., Lahtinen, N., Semi, R. & Siimes, U. (2016). *Lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hellman-Suominen, K., Järvinen, M. & Laine, A. (2011). *Varhaiskasvatustalpalvelut ja ajan haasteet*. Teoksessa *Varhaiskasvatusta ammattitaidolla* (2. painos, 2011, s. 84–114). Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Hellman-Suominen, K., Järvinen, M. & Laine, A. (2011). *Päivähoito ja varhaiskasvatus*. Teoksessa *Varhaiskasvatusta ammattitaidolla* (2. painos, 2011, s. 115–180). Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (1997). *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.

Hyvärinen, M. (2007). *Kertomus ja kertomuksen rajat* (s. 127–140). *Puhe ja kieli*, 27:3. Haettu 2.5.2023 osoitteesta <https://journal.fi/pk/article/view/6639/5416>

Hyvärinen, M. & Löyttyniemi, V. (2005). *Kerronnallinen haastattelu*. Teoksessa Ruusuvaori, J. & Tiittula, L. (toim.) *Haastattelu; tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus* (2005, s. 189–223). Haettu 2.5.2023 osoitteesta <https://ellibslibrary.com/reader/9789517685016>

Hänninen, V., Mönkkönen, K. & Puusa, A. (2020) *Narratiivinen lähestymistapa organisaatiotutkimuksessa*. Teoksessa Juuti, P. & Puusa, A. (toim.) *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Helsinki: Gaudeamus. Haettu 2.5.2023 osoitteesta <https://ellibslibrary.com/reader/9789523456167>

Kaila, E. (2019). *Persoonallisuus*. [Mikkeli]: [Kansalliskirjasto, Digi- ja konservointikeskus]. Haettu 9.5.2023 osoitteesta <https://digi.kansalliskirjasto.fi/teos/binding/1987486?page=15>

Kallioniemi, A. (2021). *Uskontokasvatuksesta katsomuskasvatukseen: näkökulmia alan historiaan, kehitykseen ja tutkimukseen*. Teoksessa Balčin, E., Kallioniemi, A., Laine, M., Poulter, S. & Ubani, M. *Lapsenkokoinen katsomuskasvatus*. Helsinki: Lasten Keskus. Haettu 8.5.2023 osoitteesta <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789523545441>

Kaunisto, S-L. (2014). *"Täällä sai puhua sen, mitä kenties muualla ei"*. Opettajien vertaisryhmä kerronnallisena ympäristönä. *Acta Universatis Ouluensis* 146. Tampere: Juvenes Print. Haettu 3.5.2023 osoitteesta <http://jultika.oulu.fi/files/isbn9789526206165.pdf>

Kiviniemi, K. (2018). *Laadullinen tutkimus prosessina*. Teoksessa Valli, R. & Aaltola, J. (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin: 2, Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Haettu osoitteesta 1.5. 2023 <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789524518758>

Koivunen, P-L. (2009). *Hyvä päivähoito: työkaluja sujuvaan arkeen*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kronqvist, E.-L. (2017). *Varhaispedagogiikan kehityspsykologinen perusta*. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. (4. uudistettu painos, 2017, s. 10–28). Jyväskylä: PS-kustannus.

Kuusisto, E. & Tirri, K. (2019). *Johdanto*. Teoksessa *Opettajan ammattietiikkaa oppimassa*. (s. 7–10) Helsinki: Gaudeamus Oy.

Kuusisto, E. & Tirri, K. (2019). *Opettajan eettinen ammatti*. Teoksessa *Opettajan ammattietiikkaa oppimassa*. (s. 13–40). Helsinki: Gaudeamus Oy.

Laursein, P. (2004). *Aito opettaja*. Keuruu: Otavan Kirjapaino OY.

- Manka, M. & Manka, M. (2016). *Työhyvinvointi*. Helsinki: Talentum Media. Haettu 8.5.2023 osoitteesta [https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.pc124152.oulu.fi:9443/teos/GAHBJXCTEB#kohta:TY\(\(d6\)HYVINVOINTI\(\(20\)\)](https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.pc124152.oulu.fi:9443/teos/GAHBJXCTEB#kohta:TY((d6)HYVINVOINTI((20)))
- Metsämuuronen, J. (2008). *Laadullisen tutkimuksen perusteet* (3. uudistettu painos). Helsinki: International Methelp.
- Ojanen, M. (2019). *Voiko persoonallisuus muuttua?* Jyväskylä: PS-kustannus. Haettu 9.5.2023 osoitteesta <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789524519786>
- Opetushallitus. (2022). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022*. Määräykset ja ohjeet 2022:2a. Helsinki: Opetushallitus. Haettu 18.2.2023 osoitteesta https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_1.pdf
- Oulun kaupunki. (2022). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022 ja Oulun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma*. Haettu 18.2.2023 osoitteesta https://www.ouka.fi/documents/112792/131455/Varhaiskasvatussuunnitelman+perusteet+2022+ja+Oulun+kaupungin+varhaiskasvatussuunnitelma_net_sa2022.pdf/441d38d9-0a14-4890-950c-3d51d50eabfd
- Pakanen, A. (2020). *Päivitetystä varhaiskasvatuksen opettajan ammattieettisissä ohjeissa on nostettu esiin yhteiskunnallisen eriarvoisuuden purkaminen*. Helsinki: Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto. Haettu osoitteesta 2.5.2023 <https://www.vol.fi/uutiset/paivitetyissa-varhaiskasvatuksen-opettajan-ammattieettisissa-ohjeissa-on-nostettu-esiin-yhteiskunnallisen-eriarvoisuuden-purkaminen/>
- Poikonen, P.-L. & Salminen, J. (2022). *Opetussuunnitelma pedagogisena työvälineenä*. Teoksessa Böök, M.L., Erola-Pennanen, P., Koivula, M. & Siippainen, A. (toim.) *Valloittava varhaiskasvatus: Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia* (3. korjattu ja laajennettu painos). Tampere: Vastapaino. Haettu 10.5.2023 osoitteesta <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789523970540>
- Ranta, S. (2021). *Kasvun juuret: miten tuen lapsen oppimista ja hyvinvointia?* Jyväskylä: PS-kustannus. Haettu 10.5.2023 osoitteesta <https://ellibslibrary.com/reader/9789523701816>
- Rantala, A. (2005). *Perheen ja päivähoiton yhteistyö*. Teoksessa Pihlaja, P. & Viitala, R. (toim.), *Eryityiskasvatus varhaislapsuudessa* (1.–2. painos 2005, s. 97–111). Helsinki: WSOY.

- Rantala, S. (2015). *Lastentarhanopettajien kertomuksia häpeästä ja nolostumisesta päiväkodissa*. Haettu 3.5.2023 osoitteesta <http://jultika.oulu.fi/files/nbnfoulu-201506041775.pdf>
- Riessman, C. (2008). *Narrative Methods for the Human Sciences*. USA: SAGE Publications.
- Ricoeur, P. (1992). *Oneself as another*. USA: University of Chicago Press.
- Ruusuvuori, J. (2010). *Litteroijan muistilista*. Teoksessa Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvuori, J. Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino. Haettu 10.5.2023 osoitteesta <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789517685023>
- Sarajärvi, A. & Tuomi, J. (2011). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Vantaa: Hansaprint.
- Sarajärvi, A. & Tuomi, J. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Uudistettu laitos). Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi. Haettu 3.5.2023 osoitteesta <https://ellibslibrary.com/reader/9789517685016>
- Seitamaa-Hakkarainen, P. (2014). *Kvalitatiivinen sisällönanalyysi – sisällön analyysin keskeisiä piirteitä*. Metodix. Haettu 3.5.2023 osoitteesta <https://metodix.fi/2014/05/19/seitamaa-hakkarainen-kvalitatiivinen-sisallon-analyysi/>
- Stenberg, K. (2016). *Riittävän hyvä opettaja*. Jyväskylä: PS-kustannus. Haettu 8.5.2023 osoitteesta <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789524517454> .
- Tahkokallio, L. (2014). *Lastentarhanopettajan ammatillinen kehittyminen havainnointiin perustuvan reflektion avulla*. Haettu 11.5.2023 osoitteesta <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/42873/lastenta.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Tesch, R. 1990. *Qualitative research*. Analysis types & software tools. Basing-stoke: The Famer Press.
- Tiihonen, A. (2004). *Kokemus puhuu, tarina kertoo, tutkija selittää. Tarinoittamalla tiedettä kokemuksista*. Teoksessa Latvala, J., Peltonen, E. & Saresma, T. (toim.) (2004). Tutkija kertojana. Tunteet, tutkimusprosessi ja kirjoittaminen. (s. 189–221). Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino.
- Turja, L. & Vuorisalo, M. (2022). *Osallisuus oppimisessa*. Teoksessa Böök, M.L., Erola-Pennanen, P., Koivula, M. & Siippainen, A. (toim.) Valloittava varhaiskasvatus: Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia (3. korjattu ja laajennettu painos). Tampere: Vastapaino. Haettu 10.5.2023 osoitteesta <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789523970540>

- Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto. (2004). *Lastentarhanopettajan Ammattietiikka*. Helsinki: Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto. Haettu 1.5.2023 osoitteesta <https://www.vol.fi/uploads/2019/01/d5163f9f-etiikka.pdf>
- Varhaiskasvatuksen Opettajien liitto. (2020). *Varhaiskasvatuksen opettajan ammattieettiset ohjeet*. Haettu osoitteesta 2.5.2023 https://www.vol.fi/uploads/2020/09/6a555d2b-ammattieettiset-ohjeet_1.painos_low.pdf
- Varto, J. (1992). *Laadullisen tutkimuksen metodologia*. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Yli-Koski-Mustonen, S. (2018). *Varhaiskasvattajien näkemyksiä katsomuskasvatuksen toteuttamisesta, yhteistyöstä ja osaamisen kehittämistä*. Haettu 8.5.2023 osoitteesta https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/236270/SannaYli_Koski_Mustonen_2018.pdf?sequence=2&isAllowed=y .
- Viskari, S. & Vuorikoski, M. (2003). *Ei kai opettaja ole kone... Opettajan työ opiskelijoiden silmin*. Teoksessa Törmä, S., Viskari, S.& Vuorikoski, M. Opettajan vaiettu valta. (s. 55–81). Tampere: Vastapaino.
- Vuorikoski, M. *Opettajan yhteiskunnallinen valta ja vastuu*. (2003) Teoksessa Törmä, S., Viskari, S.& Vuorikoski, M. Opettajan vaiettu valta. (s. 17–53). Tampere: Vastapaino.

Liite 1

Hyvä varhaiskasvatuksen opettaja.

Tutkin Pro gradu- tutkielmassani varhaiskasvatuksen opettajien kertomuksia persoonallisuuden vaikuttamisesta varhaiskasvatuksen opettajan työhön. Aineistoni koostuu varhaiskasvatuksen opettajien kertomista kertomuksista, joissa kuvaillaan omaa persoonallisuutta sekä pohditaan itseä varhaiskasvatuksen opettajana. Lisäksi pohditaan, kuinka oma persoonallisuus näkyy esimerkiksi varhaiskasvatusta ohjaavien lakien ja asiakirjojen tulkitsemisessä.

Kutsun teidät osallistumaan tutkielmaani haastattelun muodossa. Haastatteluihin olen valmistellut haastattelurungon, jonka kautta etenemme. Saat itse päättää, mitä haluat jakaa persoonallisuudestasi sekä omakohtaisista kokemuksistasi. Kertomuksiin ei liitetä henkilö- tai muita tietoja, joilla taataan se, että anonymiteetti säilyy. Kertomukset hävitetään tutkielman valmistuttua.

Toivon, että haastatteluun osallistuvalla varhaiskasvatuksen opettajalla olisi työkokemusta alla jo jonkin verran, mutta mitään tarkkaa vaatimusta ei ole. Pyydän teitä vastaamaan sähköpostitse, mikäli haluatte osallistua tutkielman tekoon haastatteluun osallistumalla. Voimme sopia yhdessä, milloin ja missä haastattelut käydään.

Yhteistyöterveisin

Paula Ollikainen